

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016 - 2018

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Pátková

Kariérové poradenství a úloha výchovného poradce

Praha 2018

Vedoucí diplomové práce: doc. Dr. Milan Beneš

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2016 - 2018

DIPLOMA THESIS

Jana Pátková

Career advisory and the role of educational counselor

Prague 2018

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. Dr. Milan Beneš

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne .....

Jana Pátková

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce doc. Dr. Milanu Benešovi za cenné rady, připomínky, konzultace a odborné vedení při zpracování této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá charakteristikou osobnosti výchovného poradce ve školním prostředí, popisem jeho kompetencí, náplní práce a činností ve výchovném a kariérovém poradenství. Praktická část diplomové práce se snaží zjistit, na základě jakých faktorů se žáci základních škol rozhodují o budoucí volbě povolání a následném pokračujícím studiu na některém z typů středních škol. Zároveň se snaží zjistit, jaký je vliv výchovného poradce na rozhodování žáků při volbě střední školy.

Klíčová slova

Burza středních škol, kariérové poradenství, kompetence výchovného poradce, náplň práce výchovného poradce, volba povolání, výběr střední školy, výchovné poradenství, výchovný poradce.

Annotation

The thesis deals with the characteristics of the personality of the educational counselor in the school environment, the description of his / her competencies, his / her work and activities in educational and career counseling. The practical part of the diploma thesis analyzes the influence of the factors that have the influence on the decision making of the pupils about their future career choice and subsequent continuing education at one of the types of secondary schools. At the same time, it tries to find out what is influence of the educational counselor on the decision making of the pupils when choosing a secondary school.

Keywords

Career counseling, career choice, counselor educational counseling, educational counseling, educational counselor, job description of the counselor, secondary school exchange, selection of secondary school.

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.1 Výchovný poradce	11
1.2 Výchovné poradenství	12
1.3 Kariérové poradenství	14
1.4 Volba povolání	15
1.5 Školní poradenské pracoviště	16
1.6 Školská poradenská zařízení	22
2 VÝCHOVNÝ PORADCE.....	28
2.1 Vzdělávání výchovných poradců.....	28
2.2 Kompetence a náplň práce výchovného poradce	29
2.3 Plán práce výchovného poradce	32
3 VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA	36
3.1 Vzdělávací politika v ČR	36
3.2 Klasifikace vzdělání.....	38
4 VOLBA POVOLÁNÍ.....	44
4.1 Kariérové poradenství ve školství	44
4.2 Profesní orientace žáků a volba povolání	46
4.3 Zájmové dotazníky	49
4.4 Informační schůzka s rodiči žáků	50
4.5 Burza škol a dny otevřených dveří	51
4.6 Úřady práce	52
4.7 Kariérové rozhodování.....	54
4.8 Úloha výchovného poradce při přijímacím řízení	56
5 ETICKÝ KODEX VÝCHOVNÉHO PORADCE.....	58

PRAKTICKÁ ČÁST.....	60
6 VLASTNÍ VÝZKUM.....	60
6.1 Projekt výzkumu.....	60
6.2 Výsledky výzkumného šetření	63
6.3 Vyhodnocení výsledků výzkumného šetření	73
7 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	76
8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	78
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	82
SEZNAM ZKRATEK.....	89
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	90
SEZNAM PŘÍLOH	91

ÚVOD

S pojmem výchovný poradce se nejčastěji setkáváme v souvislosti se vzdělávacím procesem na základních a středních školách. Téma této diplomové práce jsem si vybrala proto, že již několik let vykonávám funkci výchovného poradce na základní škole. Součástí mé práce je i kariérové poradenství, tato problematika mi je blízká a mohu tak čerpat z praktických znalostí i získaných zkušeností.

Výchovný poradce je ve školním prostředí nezbytným elementem a součástí školního poradenského systému. Často pracuje nad rámec svých pedagogických povinností a denně řeší problémy s touto funkcí spojené. Velká škála úkolů a činností, které musí zvládnout výchovný poradce je nespočet, mezi ty hlavní patří oblast kariérového poradenství a příprava na volbu povolání.

Volba povolání a profesní uplatnění žáků ovlivňují vývoj osobnosti jedince v celém jeho budoucím životě. Úspěšnost či neúspěšnost ve volbě povolání je do jisté míry ovlivněna mnoha faktory, které se na rozhodování podílejí, ale i možnostmi, které vyplývají ze sociálního prostředí žáka, míry podpory jeho nejbližšího okolí a v neposlední řadě i psychickými a fyzickými možnostmi uchazeče o daný obor. Poradenství pro volbu povolání (kariérové poradenství) je proces, ve kterém je žákům poskytována pomoc a podpora při výběru odpovídající profese, ale i vzdělávací cesty, kterou se k této profesi lze dopracovat.

Volbu povolání můžeme chápat i jako komplex rozhodovacích kroků, které na sebe vzájemně navazují a při správné volbě přináší vnitřní uspokojení i materiální zabezpečení. A právě s tímto správným nasměrováním by měl žákovi pomoci výchovný poradce. Výchovný poradce působí současně i jako spojovací článek mezi školou, žáky i jeho rodinou, která má nepochybně na výběr studijního či učebního oboru nemalý vliv. Někteří žáci si kladou nerealistické cíle, které vyplývají z toho, že mnohdy nejsou sami schopni správně odhadnout své schopnosti. Mohou se přeceňovat, ale někdy i podceňovat. Pomoci jim neznamená udělat rozhodnutí za ně, ale poskytnout jim dostatek informací, aby byli sami schopni určit hranice svých schopností a dovedností.

Tato diplomová práce je členěna na dvě základní části – na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou v první kapitole charakterizovány základní pojmy, které úzce souvisí s výběrem tématu diplomové práce – výchovný poradce, výchovné poradenství, kariérové poradenství, volba povolání, školní poradenské pracoviště a školská poradenská zařízení. Druhá kapitola popisuje činnosti, úkoly, náplň práce a kompetence výchovného poradce na základní škole. Ve třetí kapitole je charakterizována vzdělávací soustava, klasifikace vzdělání a možnosti vzdělávání v České republice. Čtvrtá část kapitoly konkrétně specifikuje některé činnosti výchovného (kariérového) poradce při volbě povolání, které souvisí s rozhodováním žáků posledních ročníků základní školy o volbě jejich budoucí profesní dráhy. Charakterizovány jsou například kariérové poradenství ve školství, profesní orientace žáků a jejich kariérové rozhodování, práce se zájmovými dotazníky, jsou zde zmíněny aktivity pro žáky a jejich rodiče (informační schůzka výchovného poradce s rodiči žáků, návštěva burzy škol, dnů otevřených dveří, exkurze na Úřad práce), úloha výchovného poradce při přijímacím řízení. Pátá část teoretické části obsahuje základní body z Etického kodexu výchovného poradce.

Praktická část této diplomové práce je zaměřena zejména na vlastní výzkum pomocí dotazníkového šetření. V šesté kapitole jsou formulovány cíle výzkumu, metodologie, cílová skupina a stanoveny tři hypotézy. Dotazníkové šetření slouží k ověření stanovených hypotéz. V dotazníku se snažím ověřit, jaké faktory mohly ovlivnit žáky 9. ročníků základních škol v jejich rozhodování o volbě povolání a následném pokračujícím studiu na některém z typů středních škol. Zároveň se snažím zjistit, jaký je vliv výchovného a kariérového poradce na rozhodování žáků při volbě střední školy a jejich budoucího zaměření. Výsledky z dotazníkového šetření jsou zpracovány do grafů a jsou vyhodnoceny. Závěry výzkumného šetření jsou shrnuty v sedmé kapitole. Osmá kapitola obsahuje doporučení pro praxi výchovných poradců.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pod pojmem výchovné poradenství si lze představit nespočet poradenských aktivit. Práce výchovného poradce zahrnuje činnosti spojené s poradenskou podporou žáků, kteří mají specifické vývojové poruchy učení, či běžné výukové problémy. Výchovný poradce komunikuje nejenom s rodiči a s ostatními pedagogickými pracovníky, ale i s ostatními pracovníky školského poradenského zařízení (např. s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, metodikem prevence, školním psychologem) i s dalšími potřebnými institucemi, řeší absenci docházky, výchovné problémy žáků, spolupodílí se na prevenci sociálně patologických jevů. V neposlední řadě se zabývá úkoly a činnostmi spojenými s volbou povolání. I když všechny tyto činnosti spadají do výchovného poradenství a vykonává je výchovný poradce, samotný pojem kariérové poradenství je zúžen na činnosti spojené s volbou povolání, na výběr střední školy a profesní orientaci žáků. Základní pojmy, které se vztahují k tématu diplomové práce, jsou v této kapitole blíže specifikovány.

1.1 VÝCHOVNÝ PORADCE

Výchovný poradce je pedagogický pracovník, který kromě výchovně vzdělávacího procesu vykonává funkci výchovně poradenskou. Výchovného poradce do funkce jmenuje ředitel školy. Je přímo podřízen řediteli školy. Podle nařízení vlády č. 153/1999 Sb. (Sbírka zákonů ČR) se učitelům - výchovným poradcům snižuje míra přímé vyučovací činnosti takto:

a) v základní a střední škole s počtem žáků:

- do 150 o 1 hodinu týdně
- do 250 o 2 hodiny týdně
- do 550 o 3 hodiny týdně
- nad 550 o další hodinu týdně za každých dalších 300 žáků

b) ve speciálních školách při počtu tříd

- do 7 o 1 hodinu týdně
- 8 až 12 o 2 hodiny týdně
- 13 a více o 3 hodiny týdně

Průcha, Walterová, Mareš (1995, s. 259) charakterizují výchovného poradce jako učitele, který absolvoval specializační studium. Dle autorů mezi jeho hlavní úkoly patří:

- informační činnost pro žáky, rodiče a ostatní pracovníky,
- diagnostická činnost, sledování a hodnocení vývoje žáků,
- vlastní návrhy na výchovná a vzdělávací opatření,
- konzultační služby,
- metodická činnost pro třídní učitele a ostatní pedagogické pracovníky.

Janiš, Kraus, Vacek (2004, s. 86) uvádějí, že: „*škála pracovních činností výchovných pracovníků je pestrá a podstatně širší, než u většiny jiných profesí.*“ Výchovný poradce se ve své práci zaměřuje především na pomoc při integraci žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, včetně žáků mimořádně nadaných, zabývá se prevencí a řešením výchovných a výukových obtíží u žáků, řeší problémy, které souvisejí s překonáváním obtížných situací, s motivací žáků, výchovný poradce se věnuje problematice kariérového poradenství a vede agendu s tím spojenou. Současně také spolupracuje na vytváření individuálních vzdělávacích plánů pro žáky mimořádně nadané, pro žáky s výukovými či jinými obtížemi.

1.2 VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ

Výchovné poradenství můžeme chápat jako komplex činností poradenských, informačních a metodických, které se týkají školního poradenství a profesního (kariérového) poradenství. Na školním poradenství spolupracují výchovný poradce školy, školní metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog, třídní učitelé a vedení školy.

V současné době jsou činnosti školského poradenského zařízení definovány Vyhláškou č. 197/2016 Sb., která upravuje znění vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Klíčovou změnou v této vyhlášce je redefinace cílové skupiny dětí, žáků a studentů, kterým jsou poradenské služby poskytovány, a jejich rozsah. Změny se týkají používané terminologie, v souvislosti s definováním cílové skupiny poradenských služeb. V novelizaci vyhlášky je kladen důraz na posílení kvality poskytovaného poradenství, jsou zde upraveny a rozšířeny podmínky psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky, jejichž metody, nástroje a postupy musí být standardizované.

Podle Opekarové (2007, s. 7) je termínem výchovné poradenství označována *"koncepte odborných poradenských a podpůrných služeb v oblasti výchovy a vzdělávání dětí a mládeže. Zabývá se otázkami související s psychologickými, pedagogickými, pedagogicko-psychologickými a speciálně pedagogickými aspekty ontogeneze dětí a mládeže od předškolního věku až do období dospívání."*

Pojmem "výchovné poradenství" označují dále Průcha, Walterová, Mareš (2013 s. 275) organizovanou soustavu speciálních poradenských odborných služeb pro vzdělávání a výchovu dětí a mládeže, jejichž hlavními úkoly jsou pomoc při rozvíjení osobnosti v edukačním procesu a při řešení pedagogicko-psychologických otázek v profesní orientaci.

„Samotná definice „poradenství“ koriguje poměrně dost rozšířený názor, že poradenství je pouze udělování rad, poskytování receptů, a že disponuje univerzálními prostředky na okamžité řešení všech problémů“ (Gabura, Pružinská 1995, s. 13).

1.3 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

Podle Friedmanna (2011, s. 165) je kariérové poradenství je chápáno jako systém organizovaných služeb, různorodě zaměřených, s cílem pomáhat žákům při plánování individuální cesty světem vzdělávání a povolání.

Kariérové poradenství vyjadřuje institucionalizovaný systém poradenských služeb. Jejich cílem je pomoc jednotlivcům při rozhodování o své vzdělávací a profesní orientaci v různých fázích jejich života. V tomto komplexu služeb je zahrnuto široké spektrum aktivit realizovaných ve školách, které mají pomoci žákům porozumět světu práce a také si ujasnit vlastní kariérní cíle. Systematické vedení k osvojování dovedností a znalostí by je mělo správně nasměrovat k jejich úspěšnému vstupu na trh práce.

Pojem kariérové poradenství se často ztotožňuje také s pojmy profesní poradenství, profesní orientace, poradenství pro volbu povolání, volba vzdělávací dráhy apod. Poradenská a konzultační pomoc poskytuje informace žákům a jejich rodičům potřebné informace zejména o typech a středních škol, možnostech a požadavcích na těchto školách, o studijních a učebních oborech, které lze na středních školách studovat, o obsahu studia a jeho nárocích. Pomáhá žákům ujasňovat si osobní představy nejenom o studiu, ale i o jejich budoucím povolání. Kariérové poradenství zahrnuje kromě poradenských služeb také škálu činností diagnostických, informačních, motivačních a výchovně vzdělávacích, které sledují společný cíl, kterým je pomoc jedinci při rozhodování o jeho další profesní dráze.

Opekarová (2007, s. 25) chápe kariérové poradenství jako poradenskou pomoc při rozhodování o vzdělávací a profesní cestě žáků pomocí koordinace kariérového vzdělávání a pomocí diagnosticko-poradenských činností, které jsou zaměřeny k volbě vzdělávací cesty žáka.

Knoll spatřuje přínos kariérového poradenství ve skutečnosti, že *„významně redukuje zbytečné ztráty vznikající chybným rozhodováním jedinců o volbě povolání a profesní přípravy vyvolané nedostatečnými nebo zmatenými informacemi či nedostatečným sebepoznáním“* (online, cit. 2017-12-08).

1.4 VOLBA POVOLÁNÍ

Volbu povolání na základní škole lze charakterizovat jako dynamický proces rozhodování žáků na konci povinné školní docházky. Druhý význam termínu „volba povolání“ lze chápat jako rozhodování od prvního výběru střední školy až po výběr jakéhokoliv zaměstnání v jakémkoliv věku. Podle Klímové (1987, s. 152) ale tento proces v podstatě probíhá celoživotně až do odchodu člověka na pracovní odpočinek.

Autoři Strádal, Nouzová (1995, s. 12) se ve své publikaci vyjadřují k zaměňování pojmů povolání (které by mělo vyjadřovat, k čemu je člověk povolán, čím je, pro co má kvalifikaci) a pojmu zaměstnání (kde slovní základ je odvozen od slova místo - tedy kde, na jakém pracovišti, případně u jakého zaměstnavatele a v jaké funkci člověk své povolání vykonává).

Dle dalšího autora *"Profesní orientaci považujeme za dlouhodobý pedagogický proces, který je záležitostí mnoha výchovných činitelů. Rozhodující působení má bezesporu škola ve spolupráci s rodinou. Ve škole celou činnost koordinují odborně školení výchovní poradci, a v posledních letech se na celém procesu aktivně podílejí i školní psychologové"* (Friedmann, online, cit. 2017-06-05).

V každém případě nemůžeme volbu povolání chápat pouze jako jednorázový výběr, který se po zbytek života nemění. Mnoho lidí se v průběhu svého života často setká s celou škálou rozmanitých povolání a profesí. Na změnu profese v životě člověka mají často vliv faktory například finanční otázka, časové možnosti, rodinné prostředí, lokalita jeho bydliště a mnoho dalších. „*Volba povolání tedy rozhodně není jednorázový akt, ale celoživotní proces, který bere v úvahu řadu vnějších i vnitřních aspektů*“ (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 13).

Vnějšími aspekty tohoto rozhodovacího procesu můžeme chápat nezávislé podmínky, ve kterých se jedinec nachází, kromě toho tam náleží i podmínky společenské, kulturní, sociální a podmínky na trhu práce. Mezi vnější aspekty řadíme vlastnosti, dovednosti a znalosti daného člověka, které jsou dány jeho kulturním, společenským a sociálním chápáním své role ve společnosti, jeho fyzickým a psychickým vybavením, věkem (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 13).

S těmito faktory vstupují do rozhodovacího procesu další kritéria, která si určuje každý jedinec sám. Například zda dává přednost profesní dráze vyučeného řemeslníka, nebo zda chce dosáhnout vysokoškolského vzdělání, jestli je svému budoucímu zaměstnání ochoten věnovat svůj volný čas, nebo jestli by se rád věnoval práci, která by mu umožňovala věnovat se své rodině, vést klidný život s dostatkem volného času, nebo jestli touží po kariéře, ve které ho budou ostatní obdivovat, nebo jestli bude vykonávat práci, která ho baví, ale je prací méně placenou. Knoll podotýká, že nejčastější otázkou, kterou si kladou žáci po skončení základní školy je „jaký chci být“ a teprve potom přichází otázka „kým chci být“. Navíc každá jejich volba je ryze individuální a probíhá v kontextu rozhodovacích vlivů, na kterých se podíleli pedagogové v rámci kariérového poradenství. Svoji roli při výběru povolání hrají také genealogické faktory výběru, kdy se volba dítěte nemusí shodovat s profesí rodiče, kteří za důležité faktory při rozhodování uvádějí faktory praktičnosti a bezpečnosti a u některých se objevuje motiv pokračování v tradici (online, 2017-12-08).

Žáci by se měli naučit a s plnou odpovědností rozhodovat o svých profesních cílech, měli by zvládnout maximálně a efektivně využívat informační zdroje a být připraveni k celoživotnímu vzdělávání se a zdokonalování ve své profesi.

1.5 ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVISTĚ

„Základním posláním a obsahem státem organizovaného systému školních poradenských služeb je především vytváření vhodných podmínek pro zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj žáků, pro rozvoj jejich osobnosti před zahájením vzdělávání a v průběhu jejich vzdělávání“ (Opekarová, 2007, s. 16).

Výchovný poradce tvoří jeden z článků školního poradenského pracoviště. Činnost školního poradenského pracoviště zajišťují výchovný poradce, metodik prevence, školní speciální pedagog a školní psycholog. Opekarová (2007, s. 26) uvádí, že z hlediska systému školských poradenských služeb ve škole je neopominutelnou součástí také třídní učitel.

Školní poradenské pracoviště poskytuje poradenské a konzultační služby žákům, jejich rodičům či zákonným zástupcům a ostatním pedagogům ve škole. K hlavním cílům školního poradenského pracoviště patří mimo jiné zkvalitnění péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Kromě všeobecných poradenských služeb se pracovníci podílejí na aktivitách a činnostech, které má v kompetenci výchovný poradce.

Opekarová (2007, s. 15) podotýká, že standardní služby ve školním poradenském systému jsou bezplatné a jsou poskytovány „na žádost samotných žáků nebo jejich zákonných zástupců, nebo dále na žádost pedagogů škol a ostatních školských zařízení“.

Dále je kladen důraz na vytváření pozitivního sociálního klimatu ve škole mezi žáky, pedagogickými pracovníky a ostatními subjekty, které se podílejí na výchově a vzdělávání žáků. Nemalou úlohu zde hraje zapojení žáků do programů primární prevence a eliminace sociálně patologických jevů. Školní poradenské pracoviště by mělo zaručovat důvěrnost jednání a zachovávat ochranu osobních dat klientů.

Krejčová (in Berný, Ciprová, 2012, s. 19) konstatuje, že: „členové týmu společně plánují vzájemnou spolupráci i náplň svých služeb. Jinými slovy, scházejí se na pravidelných poradách, kde společně řeší své pracovní povinnosti, rozdělují si povinnosti a zodpovědnost za právě chystané aktivity pracoviště“.

Všichni pracovníci školského poradenského pracoviště koordinují, vzájemně se doplňují a sledují stejný cíl – a tím je spokojený, úspěšný a zdravě sebevědomý žák.

Výchovný poradce

Výchovný poradce v rámci školního poradenského pracoviště spolupracuje s metodikem prevence, školním speciálním pedagogem, školním psychologem a se školními poradenskými zařízeními. O své činnosti vede podrobné záznamy a průběžně zpracovává deník výchovného poradce.

Opekarová (2007, s. 23) se zmiňuje o tom, že výchovný poradce „*ve vztahu k žákům funguje jako určitý prostředník mezi společenskými zájmy, zájmy konkrétního školského zařízení a zájmy jednotlivého žáka*“.

Dále v rámci svých kompetencí a ve spolupráci s ostatními členy školního poradenského pracoviště:

- provádí vyhledávání žáků, kteří vyžadují speciální péči v rámci výchovy, vzdělávání, nebo psychického a sociálního vývoje,
- předkládá svým spolupracovníkům návrhy na jednotlivá řešení problémů žáků,
- metodicky pomáhá třídním učitelům s řešením problémů s třídními kolektivy,
- spolupracuje s metodikem prevence na vytváření minimálního preventivního programu, na jeho průběžné aktualizaci dle momentálních potřeb školy,
- v rámci kariérového poradenství spolupracuje s ostatními učiteli na přípravě žáků k volbě povolání, spolurozhoduje o zařazování volby povolání do jednotlivých předmětů.

Metodik prevence

Metodik prevence spolupracuje zejména s výchovným poradcem školy, školním psychologem, školním speciálním pedagogem a s třídními učiteli. V rámci svých kompetencí se podílí na vytváření a realizaci minimálního preventivního programu školy a na koordinaci a provádění všech preventivních aktivit ve škole. Mimo jiné také:

- koordinuje vzdělávací akce pro učitele a ostatní pedagogické pracovníky,
- vytváří a realizuje programy primární prevence v oblasti zneužívání návykových látek ve školním prostředí,
- vytváří a realizuje programy primární prevence zaměřené na sociálně patologické jevy žáků (např. vandalismus, krádeže, šikana, nevhodné chování)
- s výchovným poradcem řeší neomluvenou absenci žáků,
- spolupracuje s institucemi, které se spolupodílí na školních vzdělávacích programech v rámci prevence,

- spolupracuje s institucemi, které řeší prevenci i následné zneužívání návykových látek,
- ve spolupráci s odbornými institucemi poskytuje poradenskou pomoc rodičům žáků, nebo jejich zákonným zástupcům,
- spolupodílí se na vytváření volnočasových aktivit pro žáky realizovaných školou,
- spolupodílí se na řešení negativních jevů a situací v rámci sekundární prevence,
- o všech svých aktivitách vede písemné záznamy a zpracovává deník metodika prevence.

Podle Hlad'a (2008, s. 22) „školní metodik prevence sleduje a řeší projevy sociálně patologických jevů u žáků (záškoláctví, závislosti, násilí, vandalismus, sexuální zneužívání, prekriminální a kriminální chování, šikana a další). Dále Hlad'o podotýká, že pokud na škole nepůsobí školní psycholog, pomáhá výchovnému poradci řešit výchovné a výukové problémy, a může se také podílet na kariérovém poradenství.

Opekarová (2007, s. 34) přidává mezi další činnosti metodika prevence například koordinaci aktivit, které jsou zaměřeny na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu, na integraci žáků cizinců, prevenci rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkami přijímání kulturních a etnických odlišností.

Školní psycholog

Činnost školního psychologa je samostatnou poradenskou činností, není přímou součástí vzdělávacích aktivit ve škole. Školní psycholog poskytuje komplexní služby, vykonává činnosti poradenské, konzultační, informační a metodické. Spolupracuje s kolegy školního poradenského pracoviště a se specializovanými školskými zařízeními, dále se sociálními i zdravotnickými institucemi, s organizacemi péče o děti a mládež. O všech žácích vede dokumentaci v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a v souladu s etickým kodexem. K dispozici je i rodičům žáků, s kterými diskutuje otázky vhodného vedení dítěte s výukovými obtížemi, školní přípravou a organizací času na přípravu do školy.

V rámci volby povolání s žáky i jejich rodiči konzultuje vhodnost zvoleného studijního oboru či střední školy, radí žákům s jejich výběrem i z hlediska jejich schopností, dovedností, návyků, motivace i nadání.

Průcha, Walterová, Mareš (1995, s. 224) podotýkají, že *„činnost školního psychologa je nejen diagnostická a reedukační, ale zahrnuje intervenční zásahy přímo ve škole. Výhodou je, že zná dobře prostředí daných škol, může zachytit obtíže žáků v počátečních stadiích a včas zasáhnout“*.

S pedagogickými pracovníky řeší školní psycholog nejčastěji výchovné a výukové obtíže žáků, pomáhá třídním učitelům zlepšit atmosféru ve třídě a třídním kolektivu, učitelům poskytuje metodickou podporu. Společně s výchovným poradcem, metodikem prevence a ostatními pedagogickými pracovníky spolupracuje na prevenci negativních jevů ve škole, případné již vzniklé patologické jevy jim pomáhá řešit.

Školní psycholog pracuje se žáky nejčastěji individuálně na základě potřeb žáka, nebo na doporučení výchovného poradce a učitele. Spolupráce může mít formu jednorázové konzultace, nebo dlouhodobějšího trvání. Skupinově se psycholog třídě může věnovat v rámci třídnických hodin, nebo při skupinových školních aktivitách.

„Školní psycholog provádí kariérové poradenství a pedagogicko-psychologickou diagnostiku v souvislosti s profesní orientací žáků, především ve spolupráci s výchovným poradcem, třídními učiteli, vyučujícími předměty zaměřené na volbu povolání. Školní psycholog disponuje potřebnými znalostmi, zázemím a zpravidla má větší časovou kapacitu pro řešení individuálních problémů žáka než výchovný poradce“ (Hlad'o, 2008, s. 22).

Mezi úkoly školního psychologa dále patří:

- diagnostika specifických poruch učení,
- diagnostika intelektu žáka, jeho schopností a osobních charakteristik,
- diagnostika technik učení a učebního stylu žáka,
- diagnostika klimatu třídy (obvykle ve spolupráci s výchovným poradcem a metodikem prevence),
- pomoc při řešení výchovných, výukových i osobních potíží,

- pomoc při řešení multikulturní problematiky ve třídě,
- krizová intervence pro žáky, jejich rodiče i pedagogické pracovníky,
- prevence školního neúspěchu.

Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog je spolu s výchovným poradcem, metodikem prevence a školní psychologem součástí týmu školního poradenského pracoviště. Hlavní těžiště jeho činnosti spočívá především v odborných činnostech, které jsou zaměřeny na podporu integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a na žáky vyžadující při výchovně vzdělávacím procesu speciálně pedagogickou pomoc v rámci podpůrných opatření. Speciálně pedagogická podpora je poskytována nejenom žákům školy, ale i jejich rodičům a také ostatním pedagogickým pracovníkům, podílejících se na výchově a vzdělávání žáků.

Náplň práce speciálního pedagoga tvoří:

- vyhledávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a zařazování těchto žáků do speciálně pedagogické péče,
- připravuje podmínky pro začleňování žáků s různou mírou podpory do vzdělávacího systému,
- speciálně pedagogické vzdělávací činnosti se žáky, včetně činností reedukačních, kompenzačních a stimulačních,
- spolu s výchovným poradcem, školním psychologem pomoc při vytváření individuálních vzdělávacích plánů,
- průběžné vyhodnocování navržených opatření, zjišťování jejich účinnosti, realizace úprav,
- zajišťování speciálních pomůcek didaktických materiálů,
- úprava školního prostředí,
- návrhy metod a forem práce se žáky, jejich zavádění do výuky,
- koordinace a metodické vedení pedagogických asistentů ve škole,
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními,

- spolupráce s kariérovým poradcem při přijímacím řízení na střední školy, zejména pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- vedení dokumentace o činnosti speciálního pedagoga.

Krejčová (in Berný, Ciprová, 2012, s. 19) hovoří o spolupráci členů školního poradenského pracoviště, které může mít mnoho podob. Mnohdy se jejich činnosti dokonce vzájemně překrývají, a podle Krejčové *„je nutné si rozdělit činnosti, jimž se jednotliví odborníci věnují, neboť řada aktivit výchovného poradce přechází na speciálního pedagoga i psychologa, popřípadě je řeší vždy společně“*. Krejčová dále hovoří o vzájemné akceptaci odlišností ve stylu práce s ohledem na profesní zázemí každého člena týmu. *„Je samozřejmé, že učitel v roli výchovného poradce nebo metodika prevence má odlišnou zkušenost (někdy i odlišný pohled na problém), než speciální pedagog či psycholog. Pokud toto chápeme jako vzájemné obohacení a téma k diskusi, spíše spolu vyjdeme než v případech, kdy na své profesi navzájem nahlížíme kriticky a dáváme najevo výhrady“*.

1.6 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

Výchovný poradce často komunikuje s externími organizacemi, které spolupracují při péči o žáky školy, pomáhají zajišťovat pro žáky a pedagogické pracovníky aktivity a činnosti, jejichž organizací je často výchovný poradce pověřen.

Mertin, Krejčová (2013, s. 25) uvádějí, že právo na informace a poradenskou pomoc školy anebo školského poradenského zařízení má každý žák, nebo jejich zákonný zástupce. Většinou se jedná o pomoc v oblasti výchovy a vzdělávání, ale v důsledku může být tato oblast velice široká. Například poskytování informací o možných formách vzdělávání žáka zdravotně znevýhodněného či postiženého, řešení šikany, nebo jiného problémového chování žáka ve škole, dále třeba informace o možnostech odborných poradenských služeb a zařízeních v daném místě. *„Nebude výjimkou, že se rodič obrátí na výchovného poradce např. i s problémy rodinného charakteru, jež nepříznivě ovlivňují vzdělávání daného žáka ve škole, a výchovný poradce v rámci svých*

možností poskytne pomoc a základní informace, na jaké odborné pracoviště se v daném případě obrátit“.

Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)

„Těžištěm této služby je psychologická péče, poradenství a odborná konzultace v otázkách osobnostního, vzdělávacího a profesního vývoje dětí a mládeže“ (Vávrová, 1999, s. 18).

Pedagogicko-psychologické poradny se podílejí na procesu vzdělávání, zvláště je-li tento proces určitým způsobem znesnadněn. Pracují jak se samotnými žáky, tak i s rodiči žáků zejména individuální formou, ale také formou skupinové práce. Podle Národního ústavu pro vzdělávání jsou zde pedagogickými pracovníky speciální pedagogové a psychologové a kromě nich se na odborných aktivitách podílejí současně také sociální pracovníci. Na doporučení pedagogicko-psychologické poradny je žákům volen nebo upravován způsob vzdělávání. Pedagogicko-psychologické poradny aktivně ovlivňují proces přijímání a upevňování poznatků, hodnotové orientace žáků a jejich postojů (např. volba vhodného učebního stylu). Zapojují se do oblastí prevence rizikového chování žáků a pomáhají při rozvoji pedagogicko-psychologických kompetencí učitelů (Národní ústav pro vzdělávání, online, 2017-12-12).

Pedagogicko-psychologické poradny se zabývají péčí o děti a mládež, některé jejich úkoly Vávrová (1999, s. 18):

- posuzování školní zralosti – odklady, případně předčasné zahájení školní docházky,
- péče o děti s výukovými a výchovnými potížemi – jde o obtíže, které vznikají na bázi vývojových problémů, zejména syndrom ADHD, specifické poruchy učení a chování, podprůměrné nadání, nebo lehčí formy zdravotních obtíží,
- diagnostika a reedukace specifických vývojových poruch chování a učení, vhodný způsob integrace žáka, jeho zařazení do specializovaných tříd,
- organizace vzdělávání a odborná pomoc učitelům v oblasti specifických vývojových poruch učení a chování,

- péče o žáky s poruchami chování, například školní absence, agresivita žáků, konflikty, kriminalita, řeší jejich sociální příčinu (například citová deprivace, nebo problémy ve vztazích),
- ve spolupráci se speciálně pedagogickým centrem péče o zdravotně postižené žáky, jejich zařazování do vhodného typu školy a specializované třídy,
- poradenství v oblasti volby povolání, na doporučení školy nebo na žádost rodičů.

Speciálně pedagogická centra (SPC)

„Na rozdíl od služeb, které poskytují pedagogicko-psychologické poradny, zaměřuje se speciálně pedagogické centrum na děti jednoho typu postižení. Hlavním úkolem je pravidelná a dlouhodobá práce s postiženým dítětem ve vazbě na jeho rodinu. Pracuje zde speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník“ (Vávrová, 1999, s. 19).

Speciálně pedagogická centra vznikají účelově, podle potřeb cílové skupiny. Jedná se o speciálně pedagogická centra se zaměřením na osoby s vadami sluchu, zraku, řeči, osoby s tělesným postižením, mentálním postižením, kombinovanými vadami a s poruchami autistického spektra. Dle potřeby proto v těchto centrech pracuje např. logoped, surdoped, psychoterapeut, mezi externí spolupracovníky může patřit například psychiatr, neurolog a další specialisté.

Krejčová (in Berný, Ciprová, 2012, s. 19) se domnívá, že pro výchovného poradce je komunikace se speciálně pedagogickým centrem důležitá, zejména je-li jejich klient žákem školy, na níž výchovný poradce působí a má se podílet na vytvoření vzdělávacího plánu pro žáka. Tato centra jim mohou doporučit pro postiženého žáka vhodné kompenzační pomůcky a najít vhodné postupy práce se žákem.

Vávrová (1999, s. 19) uvádí některé úkoly, které řeší speciálně pedagogická centra:

- zpracování podkladů k rozhodnutí o zařazení dítěte do speciálního nebo integrovaného zařízení, jeho průběžné sledování a vyhodnocování vhodnosti zařazení a školní úspěšnosti,
- depistáž dětí s postižením v daném regionu, evidence, spolupráce s učiteli, lékaři

a sociálními pracovníky,

- komplexní diagnostika postižených dětí podle zaměření centra, definice stavu, stupně postižení, možností a omezení,
- poradenství rodičům a zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům i veřejnosti,
- pomoc v oblasti volby dalšího studia, profesní orientace a pracovního uplatnění,
- řešení problémů v rodinách se zdravotně postiženými dětmi, zajišťování účasti rodiny na terapeutickém působení,
- osvětová činnost, transfer metodických materiálů mezi rodiče a pedagogické pracovníky, vzdělávání a integrace postižených osob.

Dle Národního ústavu pro vzdělávání (online, 2017-09-12) jsou služby odbornými pracovníky poskytovány ambulantně ve speciálně pedagogických centrech, nebo v terénu, v prostředí, kde klient žije, ve škole, kde je vzděláván a integrován, eventuálně během diagnostického pobytu žáka ve speciální škole či speciálním zařízení.

Střediska výchovné péče (SVP)

„Střediska výchovné péče pro děti a mládež jsou specifickými zařízeními v rámci prevence, které kromě ambulantní a internátní péče poskytují i poradenskou péči dětem, mladistvým, jejich rodičům, učitelům a dalším případným zájemcům“ (Vávrová, 1999, s. 20).

Podle Opekarové (2007, s. 35) mezi hlavní funkce středisek výchovné péče patří:

- předcházení vzniku a rozvoje negativních projevů chování u žáků,
- předcházení poruchy zdravého vývoje žáků,
- zmírňování a odstraňování příčin nebo již důsledky poruchového chování,
- přispívání k zdravému vývoji osobnosti žáka,
- poskytování poradenských, informačních a zprostředkovatelských služeb pro děti, mladistvé, jejich rodiče či zákonné zástupce a širší veřejnost, která se podílí na integraci žáků a mládeže s rizikovými projevy či poruchami chování.

Spektrum činnosti středisek výchovné péče je zaměřeno na žáky s výchovnými problémy. Jejich častými klienty jsou žáci, kteří se dopouštějí patologických jevů. Patří sem zejména záškoláctví, útky z domova, agresivita, závislosti na alkoholu, drogách, hracích automatech, drobná kriminalita.

Krejčová (in Berný, Ciprová, 2012, s. 22) uvádí, že *„uvedené projevy rizikového chování patří spíše do kompetence metodika prevence, avšak není vyloučeno, že z různých důvodů mohou se středisky komunikovat také výchovní poradci. Děti, respektive rodiny žáků, které přicházejí do středisek, zpravidla čelí více různorodým obtížím, takže spolupráce výchovného poradce i metodika prevence bývá nutná“*.

Střediska výchovné péče spolupracují s předškolními i školními zařízeními, s pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálně pedagogickými centry, kterým poskytují metodickou pomoc v prevenci sociálně patologických jevů žáků a mladistvých. Opekarová (2007, s. 35) konstatuje, že střediska výchovné péče se věnují i péči o mladistvé alkoholiky a narkomany, tudíž podle potřeb tato zařízení spolupracují s odborníky a specialisty (například s lékaři a psychiatry).

„Cílem a snahou středisek je zmírňovat zátěž rodiny vyplývající z výchovných problémů. Ve vztahu k rodině jde o podpůrnou funkci, rodiče zůstávají za výchovu stále plně odpovědní“ (Vávrová, 1999, s. 20).

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

Orgán sociálně právní ochrany dětí působí v rámci městských úřadů. Zaměřuje se na zajištění všech oprávněných potřeb a zájmů dítěte (je v kompetenci sociálních pracovníků) a dodržování právních předpisů a společenských norem nezletilých dětí (je v kompetenci kurátorů pro mládež. *„Sociálně právní ochrana dětí představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním“* (OSPOD, online, cit. 2017-10-11).

Orgán sociálně právní ochrany dětí řeší zejména:

- sociálně patologické jevy ve školním prostředí, například agresivita, šikana, nevhodné chování,
- záškoláctví, školní absence
- problematické zvládnání dítěte v rodině, například útky a toulky dítěte, agresivita vůči rodičům, nerespektování rodičů,
- zneužívání návykových látek, například cigarety, alkohol, drogy
- návykové činnosti, například gamblerství,
- veškerou trestní činnost dětí,
- neshody rodičů, rozvody rodičů,
- pomáhají zprostředkovávat kontakt s druhým rodičem,
- syndrom týraného a zneužívaného dítěte,
- náhradní rodinná péče a jiné další.

Vávrová (1999, s. 26) konstatuje, že kurátor orgánu sociálně právní ochrany dětí téměř ve všech případech spolupracuje se školou. A to zejména formou dotazování na chování žáka, jeho prospěch a plnění školních povinností, zjišťuje jeho vztah k vrstevníkům a spolupráci rodičů žáka se školou. Všechny tyto informace napomáhají kurátorovi v tom, aby si utvořil co nejobjektivnější obraz o dítěti, o jeho rodině a sociálním zázemí. Pedagogové mohou požádat OSPOD o prošetření poměrů v rodině, mohou se na něj obrátit, jestliže potřebují pomoc při řešení problémové situace žáka.

Krejčová (in Berný, Ciprova, 2012, s. 22) podotýká, že s prací orgánu sociálně právní ochrany dětí souvisí také práce se středisky výchovné péče. Žáci, kteří se dostali do střediska výchovné péče, mají současně v evidenci kurátoři OSPOD a obě organizace úzce spolupracují.

2 VÝCHOVNÝ PORADCE

2.1 VZDĚLÁVÁNÍ VÝCHOVNÝCH PORADCŮ

Dle Průchy, Walterové, Mareše (1995, s. 259) je „*výchovný poradce učitel, který absolvoval specializační studium.*“ Studium pro výchovné poradce se uskutečňuje formou celoživotního vzdělávání v akreditovaném programu na některé z vysokých škol. Studijní program svým obsahem naplňuje podmínky studia ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Jedná se o placené studium v rozsahu nejméně 250 vyučovacích hodin (obvykle 4 semestry). Cílem tohoto studia je připravit stávající, či budoucí výchovné poradce k výkonu specializované metodologické činnosti výchovného poradce v souladu s vyhláškami č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Studium celoživotního vzdělávání a jeho program klade důraz na vytváření předpokladů a kompetencí z oblasti pedagogiky, psychologie a pomocných disciplín pro realizaci požadovaných činností a rolí výchovného poradce ve škole a při kooperaci s rodiči a dalšími institucemi, např. Pedagogicko-psychologické poradny, Speciálně pedagogická centra, Úřady práce, Střediska výchovné péče, Odbor sociálně právní ochrany dětí (Asociace výchovných poradců, online, 2017-10-12).

Studium je zakončeno obhajobou písemné závěrečné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Absolvent získá osvědčení o absolvování celoživotního studia. Tímto studiem pro výchovné poradce získává absolvent specializaci potřebnou pro výkon specializované metodologické činnosti výchovného poradce. Berný (In Berný, Ciprová, 2012, s. 6) se ale zmiňuje o tom, že vzdělávací programy a kurzy pro výchovné poradce, které nabízejí vysoké školy v rámci celoživotního vzdělávání, se konkrétní problematice světa práce a volby povolání věnují jen velmi okrajově.

Studium pro výchovné poradce uskutečňují nejčastěji pedagogické či filozofické fakulty vysokých škol, například: Univerzita Karlova v Praze, Univerzita Hradec Králové, Univerzita Palackého v Olomouci, Ostravská univerzita v Ostravě, Masarykova univerzita v Brně, Technická univerzita v Liberci aj.

2.2 KOMPETENCE A NÁPLŇ PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE

Výchovný poradce realizuje poradenství v oblasti výchovy, vzdělávání, volby studia a povolání žáků. Činnosti rámcově náplně výchovného poradce spolu s funkcemi školního metodika prevence, školního psychologa a školních speciálních pedagogů jsou legislativně zpracovány ve vyhlášce 72/2005 Sb. a v novele této vyhlášky č. 197/2017 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školních poradenských zařízeních. Důraz je kladen na koordinaci mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství, tzn. kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka.

Z hlediska jeho funkce vyplývají dvě složky, za které je výchovný - kariérový poradce zodpovědný. *"Dva základní okruhy poradenských činností, jimž se výchovní poradci věnují, představují kariérové poradenství a výchovné poradenství charakteristické prací se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami"* (Beranová, 2014, s. 4).

Z hlediska komplexního pohledu na výchovného poradce je třeba uvést jeho rozmanitou náplň práce. Mezi běžné činnosti výchovného poradce patří např.:

- vede evidenci žáků se specifickými vývojovými poruchami učení a chování,
- spolupracuje se školskými pedagogickými zařízeními,
- zajišťuje nebo zprostředkovává kontakt se školskými poradenskými zařízeními,
- pomáhá vyhledávat žáky, jejichž vzdělávání či výchova vyžaduje zvláštní pozornost,
- kontroluje platnost vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny,
- spolu s vyučujícími spolupracuje na vypracování individuálních vzdělávacích plánů,
- shromažďuje a eviduje odborné zprávy o žácích v poradenské péči v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů,
- v době konzultačních hodin je k dispozici žákům, případně jejich rodičům,
- komunikuje se žáky 9. ročníků, informuje je o možnostech učebních a studijních oborů,
- ve spolupráci s třídními učiteli provádí individuální šetření k volbě povolání a zájmu o studium,

- pořádá informační schůzky k volbě povolání pro žáky 9. ročníků a jejich rodiče či zákonné zástupce,
- organizuje návštěvu burzy středních škol, dnů otevřených dveří na školách, o které mají žáci zájem,
- důležité informace z výchovného a kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami předává ostatním vyučujícím.

Výchovný poradce plní podle Krejčové (2005, s. 87, 88) tyto úkoly:

- systematickou pozornost věnuje informační činnosti, které jsou významné pro volbu dalšího studia nebo pro jiné formy přípravy na povolání žáků,
- koordinuje informovanost třídních učitelů, poskytuje jim i ostatním vyučujícím pomoc:
  - při dlouhodobé profesionální orientaci žáků, které odpovídají jejich zájmům, zvláštní pozornost přitom musí věnovat těm žákům, které nemají dostatečnou péči své rodiny zejména v oblasti intelektuální, sociální i hmotné, žákům nadaným a talentovaným, ale i žákům se změněnou pracovní schopností,
  - při dlouhodobém sledování a hodnocení vývoje žáků, možnostech vytváření podmínek pro zdravý psychický a sociální vývoj v procesu výchovy a vzdělávání ve škole i v rodině a harmonickému vytváření jejich osobnosti, případně překonávání rušivých vlivů, které mohou do tohoto procesu zasahovat,
- informuje rodiče a zákonné zástupce žáků, samotné žáky i učitele o činnosti výchovného poradenství a o možnosti využití odborných služeb, které mohou napomoci zdárnému psychickému a sociálnímu vývoji žáků, dále také mohou působit preventivně při výchovných a výukových obtížích a při nápravě poruch či obtížích již vzniklých,
- poskytuje individuální porady a schůzky se žáky a jejich zákonnými zástupci při řešení výchovných i výukových problémů i otázek, které se týkají studia na středních školách a volby povolání,

- zprostředkovává kontakt s příslušnou pedagogicko-psychologickou poradnou, navrhuje žáky k odbornému vyšetření a dbá na realizaci doporučení poraden (například při vypracování individuálních studijních plánů pro integrované žáky).

Výchovný poradce spolupracuje nejenom s ostatními pedagogickými pracovníky, ale důležitý je i kontakt s rodiči a zákonnými zástupci žáka. Nezastupitelnou úlohu má spolupráce rodiny se školou zejména při řešení výchovných problémů žáka, problémů v oblasti vzdělávání a v době volby jeho budoucího povolání.

Průcha (2000, s. 170) uvádí, že: *"škola a rodina musí spolu komunikovat a kooperovat. To znamená, že rodiče nemají být jen pasivními pozorovateli toho, jak škola kultivuje jejich děti, ale mají se školou spolupracovat, pomáhat jí při edukaci. To se nejvíce týká dětí ve škole neúspěšných, dětí nedokončujících povinné školní vzdělávání, kde škola sama nestačí tyto negativní jevy eliminovat."*

Vztah rodiče – škola zmiňují i autoři Průcha, Walterová, Mareš (1995, s. 277). Tento významný sociální vztah dle autorů ovlivňuje úspěšnost výchovně vzdělávacího procesu, učení žáků a jejich osobnostní rozvoj. Jeho předpokladem je vzájemná otevřenost, informovanost a ochota komunikovat.

Autorka Vávrová (1999, s. 17) ve své publikaci uvádí ještě možnosti dalších aktivit školního poradce:

- zavádění metod skupinového poradenství zaměřených na vedení třídních kolektivů,
- konzultační aktivity pro pedagogické pracovníky,
- zavádění programů prevence sociálně patologických jevů,
- zavádění relaxačních programů,
- zavádění metod osobnostního rozvoje žáků, sociálních a komunikačních dovedností,
- zapojování rodičů do činnosti školy,
- zaměření na mimoškolní činnost.

Autoři Mertin, Krejčová (2013, s. 9) podotýkají, že výchovný poradce se setkává se stále rozsáhlejším spektrem problémů a otázek, s kterými se na něj žáci, rodiče či kolegové obracejí. *„Jestliže chce plnit odborné úkoly kompetentně, musí nabídnout něco navíc nad to, co umí rodiče, nebo běžní vyučující. Velmi důležité jsou přitom praxe a zkušenosti, stejný význam však mají i osvojené poznatky odborných disciplín. Nezbytné jsou i znalosti právního rámce, ve kterém se výchovný poradce, učitelé i žáci ve škole pohybují.“*

Krejčová (In Berný, Ciprová, 2012, s. 15) zmiňují, že rodiče žáka se na výchovného poradce obracejí jednoduše proto, že je nejspíše k dispozici a jejich syna či dceru zná, nebo je učí. Jestliže rodiče pokládají výchovného poradce za kompetentního a důvěryhodného, je výhodnější se spojit s ním, než hledat pomoc u jiných odborníků, s nimiž nemají žádnou předchozí zkušenost. Zároveň ale autorka podotýká, že *„na druhou stranu funkce výchovného poradce neznamená, že musí odpovědět na veškeré dotazy rodičů a poradit si s jakoukoli situací, s níž se na něj obrátí. Je zcela legitimní odkázat rodiče na odborné instituce, které se příslušnou problematikou zabývají“*.

2.3 PLÁN PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE

Výchovný poradce zabezpečuje zejména administrativní a metodickou část při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a eviduje všechny materiály, které jsou zařazeny u sledovaných žáků. Mezi hlavní úkoly patří zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb žáků, vede evidenci zpráv z vyšetření žáků ve školských poradenských zařízeních, koordinuje plnění individuálních vzdělávacích plánů pro integrované žáky. V evidenci výchovného poradce jsou zařazeny například záznamy pohovorů se žákem a jeho zákonnými zástupci, kopie dopisů rodičům nezletilých žáků, žádosti o vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, výsledky těchto vyšetření, individuální vzdělávací plán, evidence týkající se kariérového poradenství a volby povolání (dotazníky, akce, zájem žáků o obor) a mnoho dalších dokumentů.

Časový harmonogram práce výchovného poradce

Plán práce každého výchovného poradce na základní škole by se měl shodovat s časovým harmonogramem, který zohledňuje specifika jednotlivých fází školního roku.

Září

- sestavení přehledu integrovaných žáků na základní škole pro daný školní rok,
- příprava podkladů pro vyšetření žáků,
- zajištění vyšetření žáků pro daný školní rok,
- zajištění podkladů pro individuální vzdělávací plán (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, vyučující jednotlivých předmětů, rodiče žáků.

Říjen

- vypracování individuálních vzdělávacích plánů, konzultace s ostatními vyučujícími,
- seznámení rodičů žáka s individuálním vzdělávacím plánem,
- zajištění konzultací s vycházejícími žáky o volbě povolání,
- práce se zájmovými dotazníky,
- konzultace s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem speciálně pedagogické péče, konzultace individuálního vzdělávacího plánu,
- náslechy ve výuce kontrolní ve třídách s integrovanými žáky.

Listopad

- péče o žáky 9. ročníků, kteří se rozhodují o volbě povolání,
- individuální pohovory s vycházejícími žáky o volbě vzdělávacího oboru,
- zajištění schůzky k volbě povolání pro rodiče a zákonné zástupce žáků 9. ročníků,
- návštěva burzy škol, veletrhu vzdělávání,

- zorganizování exkurze do škol, o které mají žáci zájem, účast na dnech otevřených dveří na středních školách,
- dotazníkové šetření k volbě povolání,
- práce s pracovními listy k volbě povolání.

Prosinec

- kontrola vedené dokumentace,
- kontrola dodržování individuálních vzdělávacích plánů,
- pohovor s vyučujícími o plnění individuálního vzdělávacího plánu,
- zajištění nebo nákup pomůcek pro žáky s individuálním vzdělávacím plánem,
- dotazníkové šetření k volbě povolání,
- práce s pracovními listy k volbě povolání.

Leden

- konzultace s rodiči žáků 9. ročníků o způsobu vyplňování přihlášek na střední školy, sdělení termínů,
- pomoc rodičům se zajištěním potvrzení pro integrované žáky (je součástí přihlášky na střední školu, vydává poradna na žádost rodičů),
- zhodnocení individuálních vzdělávacích plánů, konzultace s třídními učiteli a ostatními vyučujícími,
- návštěva dnů otevřených dveří na středních školách.

Únor

- zhodnocení plnění individuálního vzdělávacího plánu, příprava případných změn, seznámení rodičů a vyučujících se změnami,
- vyplňování přihlášek na střední školy, komunikace s rodiči vycházejících žáků, kontrola, pomoc s přihláškami,
- připomenutí a kontrola vyšetření z pedagogicko-psychologických poraden (příloha k přihlášce na střední školu)
- připomenutí žákům o nezbytnosti lékařského potvrzení na přihlášce na střední školu,

- připomenutí žákům o nezbytnosti doručení přihlášek na střední školy,
- rozdání zápisových lístků žákům 9. ročníků.

Březen

- příprava žáků na přijímací zkoušky,
- pohovory se žáky na téma přijímacího řízení (1. kolo, 2. kolo, další kola)
- pohovor se žáky – způsob podávání odvolání v případě nepřijetí
- psaní životopisu se žáky.

Duben, květen

- sledování výsledků přijímacího řízení
- pomoc žákům při účasti v dalších kolech přijímacího řízení
- pomoc žákům při odvoláních na střední školy
- v případě nepřijetí na vybranou střední školu pomoc žákům a jejich rodičům s nalezením dalšího vzdělávacího oboru a vhodného řešení situace.

Červen

- zhodnocení individuálních vzdělávacích plánů,
- konzultace se školskými poradenskými zařízeními,
- vyvození závěrů z individuálních plánů pro další školní rok,
- vyhodnocení úspěšnosti žáků při přijímání na střední školy.

3 VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA

3.1 VZDĚLÁVACÍ POLITIKA V ČR

Vzdělávací politika vyjadřuje soubor formálních a neformálních pravidel a norem, která regulují a ovlivňují jednání institucí i jednotlivců v rámci vzdělávací soustavy. Podle Palána (2002, s. 233) *„vzdělávací politika zahrnuje principy, priority a metody rozhodování vztahující se k uplatňování společenského vlivu na vzdělávání.“*

Na mezinárodní úrovni upravující vzdělávání u nás je Úmluva o právech dítěte, vydaná v roce 1989 Organizací spojených národů. Na národní úrovni řídí vzdělávání Ústava České republiky, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod.

V roce 2014 byla usnesením vlády schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, která se stala základním kamenem české vzdělávací politiky.

Jak uvádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (online, 2017-11-23), dokument obsahuje tři klíčové politiky:

- snižování nerovnosti ve vzdělání,
- podpora kvalitní výuky učitele,
- odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému.

Šatavová (2010, online 2017-11-15)) se domnívá, že důležitost vzdělávací politiky spočívá v samotném vzdělání, které je považováno za jeden z hlavních pilířů a slouží k udržení i rozvoji současného i budoucího blahobytu každého státu. Zároveň také autorka uvádí, že: *„Vzdělání je obecně považováno za jeden z nejdůležitějších faktorů, které hrají podstatnou roli při ekonomickém růstu státu, projevuje se mimo jiné v konkurenceschopnosti ekonomiky, v růstu produktivity práce, nebo ve snižování nezaměstnanosti a ve schopnosti jednotlivce uplatnit se na trhu práce“* (online, cit. 2017-11-15). Vzdělání hraje dle Šatavové důležitou roli v kvalitě života, projevuje se ve spokojenosti a samostatnosti člověka, významnou roli má i při snižování kriminality, vzniku sociálních problémů a při utváření osobnosti člověka.

Do vzdělávací politiky ke kariérovému poradenství můžeme zařadit např.:

- Školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Tento zákon definuje cíle vzdělávací soustavy a podmínky vzdělávání v jednotlivých stupních. Jsou zde vymezeny i podmínky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- Vyhlášku č. 416/2017 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, kterou se mění vyhláška 27/2016 Sb. ve znění vyhlášky 270/2017 Sb.,
- Vyhlášku č. 197/2016 Sb., kterou se mění Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů a některé další vyhlášky,
- Vyhlášku 243/2017 Sb., kterou se mění Vyhláška 47/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. Tato změna vyhlášky formuluje např. bližší podmínky ukončování vzdělávání ve středních školách s maturitní zkouškou, dále zde definuje změnu vyhlášky o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání,
- Nařízení vlády 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

Šatavová (2010, online, 2017-11-15) ke vzdělávací politice uvádí, že by měla vyjadřovat názor a stanovisko celé veřejnosti, ne jen určitých jednotlivců či institucí. Vzdělávací politika by měla dle autorky „*být schopna zajistit kontinuitu vývoje školství bez ohledu na to, která vláda je právě u moci, který ministr je v čele ministerstva školství*“ (online, 2010, cit. 2017-11-15).

V dnešní době je nezbytné se stále přizpůsobovat novým změnám a umět reagovat na změny jak v osobním, tak pracovním životě. Proto je i důležité neustálé doplňování znalostí a dovedností, nebo získávání nových kvalifikací.

Prusáková (2005 s. 73) dodává, že: „*vzdělávací politika by měla podporovat celoživotní učení podporou celoživotního vzdělávání.*“

3.2 KLASIFIKACE VZDĚLÁNÍ

Národní soustava kvalifikací (NSK)

Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy „*Národní soustavou kvalifikací rozumíme veřejně přístupný registr všech úplných profesních a profesních kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky. Definiuje požadavky na odborné způsobilosti jednotlivých kvalifikací bez ohledu na způsob jejich získání. Popisuje, co je třeba umět pro výkon povolání anebo jejich částí, tj. dílčí pracovní činnosti*“ (online, cit. 2017-12-09). Národní soustava kvalifikací je spojujícím rámcem pro počáteční a další vzdělávání a umožňuje srovnání našich národních kvalifikací s kvalifikacemi jiných evropských států. Cílem NSK je tvorba systémového prostředí, které bude umožňovat:

- porovnání výsledků učení, které byly dosaženy různými cestami,
- porovnání kvalifikačních úrovní v České republice i v rámci Evropské unie,
- provázanost trhu práce a vzdělávání,
- informovanost o všech u nás uznávaných kvalifikacích (MŠMT, online, 2017-12-09a).

Národní soustava kvalifikací rozlišuje:

- úplnou profesní kvalifikaci – způsobilost vykonávat určité povolání (např. zedník, cukrář, pekař),
- profesní kvalifikaci – způsobilost vykonávat určitou pracovní činnost, nebo soubor pracovních činností s uplatněním na trhu práce (např. zpracování drůbeže, výroba pečiva). Součástí úplné profesní kvalifikace mohou být některé profesní kvalifikace (MŠMT, online, 2017-12-09).

Berný (in Berný, Ciprová, s. 6) hovoří o kvalifikaci jako o způsobilosti pro určité profesní uplatnění, která se skládá z jednotlivých způsobilostí (kompetencí):

- odborné kompetence, které určují, co by měl pracovník umět po odborné stránce (např. vedení podvojného účetnictví)
- obecné (průřezové, přenositelné), které určují, co by měl pracovník zvládnout nad svoji odbornost (např. rozhodování, řízení lidí).

ISCED (International Standard Classification of Education)

ISCED je mezinárodní standardní klasifikace vzdělání, která patří do oblasti ekonomických a sociálních klasifikací Organizace spojených národů (OSN). Tyto klasifikace se používají po celém světě s účelem shromažďovat, sestavovat a analyzovat mezinárodně srovnatelné údaje, slouží pro uspořádání vzdělávacích programů a kvalifikací do vzdělávacích oborů a úrovní.

Základní pojmy ISCED jsou stanoveny tak, aby byly mezinárodně platné a zahrnovaly širokou škálu vzdělávacích systémů (protože každý stát má jiný systém vzdělávání i pojmenování). Mapování vzdělávacích programů a kvalifikací slouží jako nástroj pro uspořádání informací o národních vzdělávacích systémech, jejich programech a odpovídajících kvalifikacích s cílem zajistit srovnatelnost informací o úrovních ISCED a usnadnit a zpřehlednit jejich interpretaci pro mezinárodní statistické účely. Základními jednotkami klasifikace ISCED jsou národní vzdělávací programy a jim odpovídající uznané kvalifikace.

V klasifikaci ISCED 2011 je vzdělávací program definován jako konzistentní řada nebo posloupnost vzdělávacích činností navržena tak, aby bylo dosaženo předem stanovených učebních cílů, nebo aby byl splněn stanovený soubor vzdělávacích úkolů. Obvyklým znakem každého vzdělávacího programu je skutečnost, že po splnění učebních cílů, nebo vzdělávacích úkolů je jeho úspěšné zakončení certifikováno. Kvalifikace v rámci klasifikace ISCED je oficiálním potvrzením (ve formě dokladu) o úspěšném zakončení vzdělávacího programu nebo jeho stupně. (Český statistický úřad, online, 2017-10-05).

Český statistický úřad uvádí i pojem Klasifikace oborů vzdělání. Klasifikace oborů vzdělání navazuje na Klasifikaci vzdělání. Slouží, rovněž jako klasifikace vzdělání, ke statistickému zpracování v mezinárodním měřítku. Základními jednotkami klasifikace oborů vzdělání jsou vzdělávací programy a s nimi související kvalifikace. Kvalifikace je oficiální potvrzení ve formě dokumentu, který potvrzuje úspěšné zakončení vzdělávacího programu. Klasifikace oborů vzdělání klasifikuje vzdělávací programy podle oborů studia. Záměrem této klasifikace bylo utřídit a popsat obory vzdělání na

sekundární, postsekundární a terciální úrovni formálního vzdělání (Český statistický úřad, online, 2017-10-05).

Pro kódování vzdělávacích programů a dosaženého stupně vzdělání se používá třímístný číselný kódovací systém. Od roku 2016 je tato mezinárodní klasifikace uvedena na všech dodatcích osvědčení. Dodatek osvědčení je doklad připojený k osvědčení o středním a středním odborném vzdělání (vysvědčení o závěrečné zkoušce, výučním listu, vysvědčení o maturitní zkoušce).

„První číslo kódu označuje úroveň programu či dosaženého vzdělání (jejich počet je nyní 8), druhé číslo kódu označuje kategorii zaměření (všeobecné - 4, odborné - 5), třetí vypovídá o tom, do jaké míry program / dosažené vzdělání umožňuje další postup ve studiu. Nová klasifikace rozlišuje rovněž vzdělávací programy (ISCED 2011 – P) a dosažené vzdělání (ISCED 2011 – A)“ (Národní ústav pro vzdělávání, online, cit. 2017-10-05).

Evropský rámec kvalifikací (EQF)

Evropský rámec kvalifikací EQF (European Qualifications Framework) je jednotná stupnice osmi úrovní do kterých lze zařadit všechny kvalifikace. Rámec usnadňuje mobilitu lidí v Evropě a zlepšuje srozumitelnost kvalifikací napříč Evropou

Mezinárodně srovnatelné údaje o úrovni a stupni vzdělání umožňuje porovnat a porozumět kvalifikaci v cizí zemi, a jsou důležité pro každého, kdo se chystá pracovat či studovat v zahraničí. (Národní ústav pro vzdělávání, online, 2017-10-03).

„Měřidlem příslušnosti k povolání je osvědčení – licence na jeho výkon, tj. odpovídající kvalifikace jako předpoklad systematického vykonávání povolání v delším časovém období“ (Prusáková, 2014, s. 14).

Možnosti dosaženého vzdělání v ČR

Tabulka 1: Dosažené vzdělání a stávající vzdělávací programy v ČR: - převodník mezi klasifikacemi EQF, KKOV a ISCED 2011

EQF	Kategorie KKOV	Dosažené vzdělání	ISCED 2011– P (vzd. progr.)	ISCED 2011 – A (dosaž. vzděl.)
0		Preprimární vzdělávání	20	20
0		Primární vzdělávání	100	100
1	B	Základy vzdělání ukončení vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole speciální – 10 ročníků	244	244
2	C	Základní vzdělání úspěšné ukončení vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole, na nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo v odpovídající části osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, úspěšné ukončení kurzu pro získání základního vzdělání	244 253	244 253
2		Střední vzdělání praktická škola jednoletá a dvouletá pro absolventy základní školy speciální		
2	J	Střední vzdělání bez výučního listu – délka studia 2 roky	353	353
2	E	Střední vzdělání s výučním listem především pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním – délka studia 2 roky	353	353
3	E	Střední vzdělání s výučním listem především pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním – délka studia 3 roky	353	353
3	H	Střední vzdělání s výučním listem délka studia 3 roky	353	353

3	H	Zkrácené studium s výučním listem (druhá kvalifikace po absolvování středního vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou)	353	353
4	K	Střední vzdělání s maturitní zkouškou (všeobecné gymnaziální vzdělání) – délka studia 4 roky	344	344
4	L	Střední vzdělání s maturitní zkouškou odborné vzdělání s odborným výcvikem – délka studia 4 roky	354	354
4		L5 Nástavbové studium poskytující vzdělání s maturitní zkouškou pro vzdělání středního vzdělání s výučním listem – délka studia 2 roky	354	354
4	M	Střední vzdělání s maturitní zkouškou odborné – délka studia 4 roky	354	354
4		Střední vzdělání s maturitní zkouškou lyceum	344	344
4		Zkrácené studium s maturitní zkouškou (druhá kvalifikace po absolvování středního vzdělání s maturitní zkouškou)	354	354
4		Jazyková škola (pomaturitní studium)	454	454
6	N	Vyšší odborné vzdělání zkratka udělovaného titulu DiS. – délka studia 3 – 3,5 roku	655	650
6	P	Vyšší odborné vzdělání na konzervatoři zkratka udělovaného titulu DiS.	554	550
6	R	Vysokoškolské – bakalářský studijní program Zkratky udělovaných titulů Bc., BcA. - délka studia 3 – 4 roky	645	640
7	T	Vysokoškolské – magisterský studijní program dlouhé pěti až šestileté programy nenavazující na bakalářské programy zkratky udělovaných titulů MUDr., MDDr., MVDr.	746	740

7	T	Vysokoškolské – magisterský studijní program navazující na bakalářský program zkratky udělovaných titulů Mgr., MgA., Ing. Mgr., Ing. Arch. - délka studia 2 – 3 roky, po vykonání rigorózní zkoušky Pharm.Dr., JUDr., PhDr., RNDr., ThLic., ThDr.	747	740
8	V	Vysokoškolské – doktorský studijní program zkratky udělovaných titulů Ph.D., Th.D. - délka studia 3 – 4 roky	844	840

Poznámka:

EQF – Evropský rámec kvalifikací, nástroj pro klasifikaci kvalifikací

KKOV – Klasifikace kmenových oborů vzdělání

ISCED 2011 – Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělání

Zdroj: Europass, online, cit. 2017-10-08

4 VOLBA POVOLÁNÍ

4.1 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ

Dobré fungování poradenských služeb je důležité nejenom pro funkci vzdělávacího systému, ale i pro fungování trhu práce, neméně důležité je jejich vzájemné propojení. Již několik let se hovoří o nezaměstnanosti absolventů škol. Najít vhodné řešení však není snadné. „*Aplikace jakýchkoliv nátlakových opatření na školy by znamenala necitlivé zasahování do autonomie škol. Z tohoto pohledu se poradenství k volbě povolání jeví jako nenásilný nástroj usnadňující vnášení požadavků trhu práce do školské sféry a zdroj zpětnovazebních informací čerpající ze styku s širokým okruhem klientů, s praxí i s ostatními vzdělávacími institucemi, protože získané poznatky jsou cenné pro rozhodování o vzdělávací nabídce*“ (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 20).

Podle Metodického pokynu k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání je Výchova k volbě povolání součástí vzdělávacích programů pro základní vzdělávání na všech základních školách (kromě škol s ročníky pouze 1. stupně). Hlavním cílem tohoto zařazení je zprostředkovat žákům důležité znalosti a dovednosti, které souvisejí se jejich budoucím uplatněním ve světě práce. Jak se dále uvádí v Metodickém pokynu, vymezené obsahové okruhy budou začleněny do povinných předmětů uvedených v učebním plánu vzdělávacích programů pro základní vzdělávání, které mají k problematice volby povolání nejbližší (zejména občanská výchova, občanská a rodinná výchova, praktické činnosti), a také do volitelných předmětů a aktivit, realizovaných školou.

Optimální rozsah Výchovy k volbě povolání je 60 hodin v období posledních 2 - 3 let povinné školní docházky. O začlenění jednotlivých okruhů do obsahu předmětů rozhoduje ředitel školy, který přihlíží k souvislostem mezi obsahy témat Volby povolání a příslušných vyučovacích předmětů. Konkrétní způsob zavedení do výuky závisí hlavně na organizačních, personálních a materiálních podmínkách školy. Doporučuje se zařazovat projektové formy výuky, besedy s pracovníky různých profesí či exkurze do podniků. Zajištěním potřebné koordinace aktivit Výchovy k volbě povolání ředitel

obvykle pověřuje výchovného poradce. Způsob zařazení Výchovy k volbě povolání do vzdělávací oblasti a vyhodnocení dosažených cílů by mělo být součástí výroční zprávy školy (MŠMT, online. 2017-06-05).

Z uvedeného vyplývá, že na profesním a kariérovém poradenství žáků základních škol se kromě výchovného poradce podílí i další vyučující, kteří mají možnost potřebnou problematiku konzultovat s výchovným poradcem či školním psychologem a poté dané téma zařadit do své výuky. V praxi je ale způsob a rozsah kariérového poradenství závislý nejenom na podmínkách školy, ale i časové dotaci a na individuálním přístupu kariérového poradce k jednotlivým žákům. Kromě toho se automaticky očekává, že kariérový poradce bude mít detailní znalosti o různých typech středních škol i jejich zaměření.

Bubíková (in Berný, Ciprova, 2012, s. 5) konstatuje, že, výchovný poradce v souvislosti s volbou povolání nemůže poskytovat poradenské služby v takové míře, která by odpovídala dnešním požadavkům. Značný rozsah jeho působnosti je kladen zejména na řešení výchovných a výukových problémů žáka a časová dotace jeho pracovního úvazku často způsobuje, že poradenství pro volbu povolání je nucen omezit na nejnutnější minimum.

Friedmann poukazuje na to, že: *"úloha učitelů všech vyučovacích předmětů je v procesu profesní orientace nezastupitelná. Vyučovací předměty základních škol poskytují dostatek prostoru pro kvalitní působení ze strany učitelů. Ne vždy zařazují potřebnou problematiku do výuky, ne každý z nich umí poskytovat kvalifikované informace o náplni a perspektivách jednotlivých profesí, komunikovat s rodiči o problémech spojených s přípravou na volbu dalšího studia či povolání jejich dětí, komunikovat s výchovným poradcem a školním psychologem"* (online, cit. 2017-06-05).

Důležitým prvkem v kariérovém poradenství je podpora sebeúcty a sebedůvěry žáků v jejich vlastní učební znalosti, psychické i manuální schopnosti a dovednosti. Kyriacou (1996, s. 87) podotýká, že *...učitelé mohou poškodit sebeúctu žáků tím, že mnohým z nich zdůrazňují jejich relativní nedostatek úspěchu ve srovnání s vynikajícími žáky. Takoví žáci při všem, co dělají, prožívají určitý pocit selhání, i když podávají nejlepší výkon, jakého jsou schopni“*.

4.2 PROFESNÍ ORIENTACE ŽÁKŮ A VOLBA POVOLÁNÍ

Profesní orientace je proces, ve kterém jsou zejména mladí lidé zaměřováni volbou povolání na výkon určité profese. Velkou roli v profesní orientaci hraje i poradenství k volbě povolání (Palán, 2002, s. 173).

Hlavním cílem přípravy k volbě povolání by měla být schopnost zodpovědně se rozhodnout o své další studijní a profesní orientaci. Ne každý žák tuto schopnost má, nebo ji umí použít. Výchovný poradce by měl žáka alespoň správně nasměrovat a pomoci mu v jeho rozhodování. Volba povolání a profesní orientace je vlastně rozhodovací proces, který probíhá na základě určitých kritérií. V první řadě se jedná o vlastní zájmy, představy, přání, šance, ale limity omezení jedince, který se rozhoduje. Žáci by se měli naučit a charakterizovat své silné a slabé stránky, osobní předpoklady či omezení ve zvoleném povolání a kriticky zhodnotit, zda vybraný obor na střední škole odpovídá jeho reálným možnostem a schopnostem. Rozhodováním by se mělo zohlednit i intelektové, tělesné a zdravotní omezení, stejně tak jako povahové rysy a temperament jedince, nemalý význam zde má osobní motivace. Druhá řada kritérií by měla vycházet ze samotného povolání, tzn. vzít v úvahu pracovní prostředí, předpokládané platové podmínky, poptávka na trhu práce, vzdálenost od místa bydliště, práce na směny a další. K těmto faktorům zároveň přibývají další požadavky, a to jak na výkon samotného povolání, tak na uchazeče a jeho další předpoklady a dispozice, které je nutné vzít v úvahu. Jedná se například o požadavky na prospěch v základní škole, nutnost složit přijímací či jiné zkoušky, ale i na nutnost pracovat na směny. Vlastní rozhodovací proces se tak stává konfrontací obou skupin, hledáním kompromisu a styčného bodu. Brown (2002, s. 6) se domnívá, že kariérová volba není v žádném případě jednorázový akt, ale je zde nutná kontinuální dlouhodobá příprava a výchova.

Hlavním obsahem profesní orientace je „*zejména utváření a rozvíjení reálného a profesního cíle a perspektivy mladého člověka a vlastností a schopností významných pro proces volby povolání, jeho vykonávání a eventuální rekvalifikace*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 169).

Jak už bylo uvedeno, na školní přípravě k volbě povolání se kromě výchovného poradce podílí třídní učitel i ostatní vyučující, kteří mají možnost během své výuky na žáky vhodně působit, dále školní psycholog, či pracovníci pedagogicko-psychologických poraden, kteří mají žáky ve své péči.

V příručce Poradenství pro volbu povolání a zaměstnání (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 13) jsou jako aspekty pro volbu povolání a zaměstnání zmiňovány dva hlavní aspekty:

1. potenciál světa práce

- lze ho charakterizovat jako sféru vzdělávání, obsah práce, výkon práce, specifikace dosažené kvalifikace, tj. vzdělání, které je pro výkon příslušného povolání vyžadováno, případně další praktické znalosti a dovednosti.

Znaky, které charakterizují obsah práce, nás informují o čtyřech faktorech práce:

tab. 2: Znaky charakterizující obsah práce

Pracovní činnosti	odpovídá na otázku	JAK	vypadá charakter práce?
Pracovní prostředek	odpovídá na otázku	ČÍM	je práce vykonávána?
Předmět práce	odpovídá na otázku	CO	je opracovááno a co je opečovááno?
Pracovní prostředí	odpovídá na otázku	KDE	je práce vykonávána?

Zdroj: (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 14).

2. potenciál jednotlivce

- lze charakterizovat jako souhrn charakteristických rysů osobnosti, tzn. osobních a intelektuálních vlastností, které se v průběhu života mění a obohacují vlivem přibývajících znalostí, dovedností a vlivem působení okolního prostředí,
- patří sem zájmy, schopnosti, vlastnosti, dovednosti, zdravotní stav a tělesné předpoklady jedince,
- individuální potenciál jako mnohorozměrný pojem obsahuje složky kvalifikační kulturní a sociálně – politické, každá z nich charakterizuje určité kompetence a postavení.

Základním principem volby povolání s optimálním uplatněním na trhu práce je dosažení co nejlepší shody v „potenciálu světa práce“ a „potenciálu jednotlivce“. Vzájemné porovnávání společných a protikladných aspektů nám pomáhá zjišťovat způsobilost konkrétního člověka pro výkon konkrétního povolání (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 16, 17).

V praxi ale na rozhodování žáka o volbě povolání působí řada dalších vlivů, jako například přání rodičů, mediální vzory, názory kamarádů, spolužáků, řada žáků hledá informace na internetu a nezdědka je ovlivněn názory lidí na sociálních sítích či v anonymních diskuzích.

Jak uvádí Strádal, Nouzová (1995, s. 9), samotná příprava na volbu povolání by se měla od ostatní školní výuky v několika aspektech:

- smyslem přípravy není, aby se žáci něco naučili, ale aby si něco uvědomili,
- výsledky by neměly být hodnoceny známkou, hodnotit lze aktivitu žáků,
- aby byla příprava úspěšná, musí se na ní podílet především výchovný poradce na škole ve spolupráci s třídním učitelem, rodiči žáka a úřadem práce,
- hodinám přípravy by neměl dominovat učitelův výklad, ale dialog učitel, poradce – žáci,
- výuka by měla (zejména v počáteční fázi) probíhat v úzké spolupráci s výchovným poradcem,
- příprava by měla být přizpůsobena místním podmínkám a neměla by být svazována osnovami.

4.3 ZÁJMOVÉ DOTAZNÍKY

Rozhodování o budoucí volbě povolání je důležitým krokem v životě, který předurčuje žáka k určité profesní dráze, a kdy je nutné vzít v úvahu celou řadu faktorů. „*Na jedné straně stojí osobnost žáka a předpoklady pro výkon určitého povolání, na druhé straně svět práce a požadavky povolání. Rozhodovací proces pak představuje hledání souladu mezi oběma kategoriemi*“ (Hlad'o, in Berný, Ciprová, 2012, s. 3).

Nedílnou součástí této činnosti je zjišťování zájmu žáků o studijní obor či povolání. Právě příprava na volbu povolání by měla žákům pomoci v osvojování nezbytných dovedností, které jim pomohou orientovat se v nabídce vzdělávacích příležitostí a reálně zhodnotit své vlastní předpoklady pro studium. Výchovný poradce během přípravy k volbě povolání pracuje se zájmovými dotazníky a pracovními listy, které žákům pomohou uvědomit si význam vzdělání a celoživotního učení, a také určitý díl vlastní odpovědnosti v tomto rozhodování.

Bubíková (in Berný, Ciprová, 2012, s. 7,8) konstatuje, že žáci by měli být schopni:

- uvažovat o vlastních hodnotách a cílech a o cestě, jak k těmto cílům dojít,
- reálné sebereflexe, zhodnocení vlastního potenciálu k možnosti budoucího profesního uplatnění,
- reálně zhodnotit své šance na trhu práce s ohledem na své vlastní předpoklady,
- orientovat se v nabídce vzdělávacích příležitostí,
- flexibilně reagovat a adaptovat se na nové životní situace,
- vyrovnávat se s neúspěchem a odnášet si z něj ponaučení.

Dotazník či pracovní listy mohou být sestaveny mnoha způsoby, mohou mít individuální i mít skupinové využití. Existují dotazníky k volbě povolání, dotazníky hierarchie zájmů, dotazníky sebepoznávací. Vyučující a výchovný poradce by měli z dotazníku získat představu o zájmech a ambicích žáka, o faktorech a kritériích, které bere žák v úvahu, pomáhá při vytváření představ o vyhraněnosti, nebo nevyhraněnosti zájmů žáka. Dotazník také může sloužit jako podklad pro rozhovor s rodiči žáka.

Vzorový příklad dotazníku a pracovního listu pro žáky jsou uvedeny v příloze.

4.4 INFORMAČNÍ SCHŮZKA S RODIČI ŽÁKA

Výchovný poradce organizuje (obvykle na podzim) setkání rodičů žáků 9. ročníků, kterým předává potřebné informace týkající se:

- způsobu přijímacího řízení na střední školy,
- termínů podávání přihlášek na střední školy,
- o možném počtu podaných přihlášek,
- seznamuje je s termíny veletrhů vzdělávání a dnů otevřených dveří na školách (je vhodné, když se rodiče se svými dětmi těchto akcí také účastní),
- o nutnosti obstarat k některým přihláškám lékařské či jiné potvrzení o způsobilosti k absolvování vybraného oboru,
- konzultuje s rodiči předběžně vybraný obor jejich dítěte, bere v úvahu nejenom prospěch, ale i další faktory,
- hovoří s rodiči o jejich názoru, který se může, ale také nemusí shodovat s představami jejich dítěte.

„Rodiče jsou vždy partneři učitele, ovšem v některých případech potřebují sami pomoc, podporu, informace“ (Bréda a kol., 2017, s. 14).

V rozhodovacím procesu jsou školám nápomocny pedagogicko-psychologické poradny, které mají v péči žáky s výchovnými a výukovými obtížemi, diagnostikují mj. specifické vývojové poruchy učení a chování, či podprůměrné nadání. Poradenství a rozsah jejich aktivit je široce zaměřeno, kromě diagnostických aspektů má aspekty výchovné i psychologické. Ve spolupráci se speciálně pedagogickými centry, třídním učitelem a výchovným poradcem mohou poradny pomoci žákům s volbou dalšího studia, nalezení vhodné školy (např. pro žáky tělesně postižené) a určit limity žáka, které jsou nutné ke zvládnutí vybrané střední školy.

Vávrová (1999, s. 16) se domnívá, že *„v současné době většinou tvoří převahu činnosti výchovného poradce informační servis pro žáky v oblasti volby studijní či profesní dráhy a doručování žáků s výukovými či výchovnými obtížemi do péče pedagogicko-psychologické poradny.“*

4.5 BURZA ŠKOL A DNY OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

Nedílnou součástí přípravy k volbě povolání jsou dostatečné profesní informace. Každý výchovný poradce obvykle informuje žáky 8. a 9. ročníků, kdy a kde se v jejich okolí konají veletrhy vzdělávání a burzy škol. Cílem těchto akcí obvykle bývá:

- prezentace škol a školských zařízení,
- prezentace zaměstnavatelů, kteří hledají odborníky v uvedeném oboru,
- prezentace personálních agentur,
- prezentace úřadů práce s nabídkou a přehledem volných pracovních míst, orientační přehled na trhu práce po skončení studia,
- besedy a přednášky s pracovníky škol, odborných výcviků,
- přednášky a semináře vystavovatelů, ukázky výrobků.

Vhodným způsobem prezentovat žákům informace o vybrané škole jsou rovněž dny otevřených dveří na středních školách. Samotné školy se prezentují prostřednictvím internetu, informačních letáčků na již zmíněných veletrzích vzdělávání a burzách škol a prostřednictvím úřadů práce. Žáci tak mají možnost navštívit konkrétní školu, o kterou mají zájem, prohlédnout si učebny pro teoretické vyučování, speciální učebny a v případě odborného zaměření i praktické učebny či dílny (např. truhlářské dílny, šicí dílny, cvičné učebny pro výuku kuchařů, pekařů, cukrářů a mnoho dalších). Během dnů otevřených dveří jsou navíc žákům k dispozici tištěné materiály a brožury s podrobnými informacemi, které žákům pomohou v jejich profesní orientaci. Velmi přínosným bodem je zařazení besedy se zkušeným pracovníkem střední školy, který žákům zodpoví jejich konkrétní dotazy o fungování školy, o vyučovaných předmětech, způsobech praxe, možnostech stravování a ubytování a mnoho dalších. Nezbytným předpokladem je předání propagačních materiálů, které žákům i jejich rodičům usnadní orientaci v nabízených možnostech vzdělávání.

„Škole jako instituci, která je žákovi nejbližší, se otevřel prostor pro systematickou práci se žáky v podobě vzdělávacích oblastí výchovy k volbě povolání a úvodu do světa práce, které přispívají k vybavování kompetencí pro kariérové rozhodování“ (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 24).

4.6 ÚŘADY PRÁCE

Vhodnou aktivitou při volbě povolání na základní škole je exkurze na Úřad práce. Úřady práce jsou základním článkem systému služeb zaměstnanosti. Sídli v každém okrese, v některých okresech mají pak další své pobočky. Při úřadech práce fungují Informační a poradenská střediska (IPS) pro volbu a změnu povolání. Poradenská střediska Úřadů práce spadají do rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Poskytují poradenské služby všem občanům, kteří si chtějí zvýšit svou kvalifikaci, nebo potřebují poradit při změně povolání. Informační a poradenská střediska úzce spolupracují se základními a středními školami, se sociálními partnery.

„Poradenské služby v rezortu školství mají dlouhou tradici, jsou zabezpečovány jak školskými poradenskými pracovišti, tak přímo na školách. Jejich hlavním posláním je vytvářet vhodné podmínky pro zdravý tělesný, psychický a sociální rozvoj žáků a studentů, pro rozvoj jejich osobnosti před zahájením vzdělávání a v průběhu vzdělávání“ (Národní vzdělávací fond, 2005, s. 19).

Poradenství pro volbu povolání je zaměřeno na poskytování informací o povoláních, předpokladech a způsobilostech nutných pro výkon určitého povolání, o možnostech studia i následného pracovního uplatnění na trhu práce.

Poradenské služby Úřadů práce jsou podle Hlad'a (2008, s. 24) členěny na:

- individuální formu (rady, konzultace, diagnostický rozhovor aj.),
- skupinové práce (besedy, přednášky, diskuse, exkurze aj.), které se orientují především na žáky základních a středních škol a další specifické skupiny klientů.

Mezi veřejně přístupné informační materiály a činnosti Úřadu práce patří například:

- komplexní přehledy studijních nebo učebních oborů v celé České republice, včetně informací o nástavbovém, vyšším odborném a vysokoškolském studiu,
- podrobné popisy jednotlivých profesí, obsahující výčet pracovních činností, používaných pracovních prostředků, popis pracovního prostředí,
- podrobné informace o školách a oborech v regionu,
- informace o nárocích a požadavcích na jednotlivá povolání,

- individuální a skupinové poradenství pro žáky základních škol, absolventy škol a další zájemce z řad veřejnosti, související s volbou povolání a jejich následným uplatněním v praxi,
- besedy pro žáky základních škol k volbě prvního povolání,
- besedy pro budoucí absolventy středních škol k problematice vstupu do zaměstnání, trhu práce a možnostech dalšího studia,
- informace o možnostech rekvalifikace,
- a mnoho jiných (MPSV, Informační a poradenská střediska při úřadech práce, online, 2017-11-08).

Součástí dalších služeb Informační a poradenských středisek při úřadech práce je například kariérové poradenství, testování možnosti volby vhodného vzdělání. Informační a poradenská střediska organizují nezávazná setkání žáků základních škol a jejich zákonných zástupců se zástupci středních škol a zaměstnavateli v daném regionu a připravují odborníky pro určitou profesní oblast (např. stavebnictví, strojírenství, zdravotnictví), zajišťují exkurze pro žáky základních škol do vybraných firem, organizují besedy k volbě povolání a mnoho dalších aktivit.

Informační poradenská střediska poskytují rovněž služby žákům základních škol se specifickými vzdělávacími potřebami, studentům a absolventům, školským zařízením, rodičovské veřejnosti a ostatním.

4.7 KARIÉROVÉ ROZHODOVÁNÍ

Mnozí jedinci, stojící na prahu dospělosti, ještě nemají dostatek zkušeností a poznatků pro volbu své profesní dráhy, se při volbě budoucího povolání obtížněji rozhodují, někteří dokonce nemají žádnou představu o tom, jaké povolání by chtěli ve svém dospělém životě vykonávat. Protože nedokáží realisticky zhodnotit své přednosti či omezení, nechávají se snadno ovlivnit názory svého okolí.

Hoferková (2014, s. 45) hovoří o volbě povolání na konci základní školy jako o závažné etapě v celoživotním procesu, která patří mezi nejzávažnější kroky v lidském životě a zejména v období psychického i fyzického dospívání (většinou ve věku 14 – 15 let). Za nepříznivé faktory považuje např.:

- malou informovanost žáků o světě práce, o jednotlivých povoláních a hlavně o skutečném výkonu povolání a jeho perspektivě na trhu práce,
- neznalost školského systému a zejména o nárocích jednotlivých typů a stupňů škol,
- nedostatečný přehled o vlastních schopnostech, fyzických i psychických předpokladech, o nadání,
- krátkodobou perspektivní orientaci a nejasné představy o vlastní budoucnosti.

Kromě formálních institucí, podílejících se na kariérovém rozhodování, mají na výběru střední školy u žáků vliv právě i další faktory, mezi které bychom mohli zařadit rodinu, spolužáky, kamarády, vrstevníky, prostředí, v jakém se pohybují, jejich zájmy, koníčky, vzory a v neposlední řadě často i sociální síť.

Důležitý je vliv rodiny, který je charakteristický svým dlouhodobým působením na žáka. Havlík, Kořa (2011, s. 123) ale hovoří o stereotypním uvažování rodičů o některých školách a profesích. Rodiče mají často tendence, nezávisle na samotném dítěti, naplánovat jeho kariéru a budoucnost. V některých rodinách rodiče často volí dědičnou kariéru, a pokud jsou ve svém povolání spokojeni, mají sklony vést svoje dítě k podobné orientaci, bez ohledu na jejich dovednosti a zájmy. Rodiče mají také sklony svoje děti přeceňovat, případně si přes svoje děti plní svoje nesplněné sny.

Dle Mezery (2010, s. 86) jsou to právě rodiče, kteří mají největší vliv na profesní dráhu svých dětí. Podle Krotorádové (in Berný, Ciprova, Mertin, 2005, s. 4) se zase rodiče a žáci nejvíce zajímají o školy, které přijímají budoucí žáky bez přijímacích zkoušek, pouze na základě známek ze základní školy a tomuto jevu přizpůsobují svoji volbu.

Ve složitém období dospívání jsou někteří jedinci snadno ovlivnitelní svými vrstevníky. Mají tendenci kopírovat volbu kamaráda nebo spolužáka, který je s volbou oboru rozhodnutý, případně silnějšího jedince ve skupině, který může sloužit jako vzor. Aniž by si uvědomovali možný negativní dopad svého profesního rozhodnutí, budoucí zklamání se může projevit již během začátku studia.

Nové formy komunikace, zejména internet a sociální sítě se staly součástí každodenního života lidí. Děti se již od útlého věku setkávají s internetem a novými komunikačními prostředky ve své rodině. Záleží právě na rodině a osobní komunikaci v rodině, do jaké míry bude jejich potomek virtuálními médii ovlivněn. Prostřednictvím internetu mohou žáci získávat informace nejenom ze světa zábavy, ale i informace o světě povolání. Nové technologie umožňují navštívit nejenom internetové stránky škol a institucí, žáci mohou virtuálně „vstoupit“ do školy, prohlédnout si ji, vyplnit on-line dotazníky k volbě povolání, testy sebehodnocení, zkusit si nanečisto přijímací zkoušky, najít hodnocení k vybrané střední škole, nebo s jinými žáky o tomto diskutovat.

Média ale často schematizují a zjednodušují profil některých zaměstnání, některá romantizují, jiná naopak banalizují, vytváří se zkreslená představa o povoláních (Horská, in Berný, Ciprova, Mertin, 2003, s. 27).

4.8 ÚLOHA VÝCHOVNÉHO PORADCE PŘI PŘIJÍMACÍM ŘÍZENÍ

Každý rok, v době podávání přihlášek na střední školy, se snaží žáci 9. ročníků a jejich rodiče či zákonní zástupci sehnat co nejvíce informací o dalším možném studiu na středních školách.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (online, 2017-10-21) vydává na svých internetových stránkách každoročně informace k přijímacímu řízení na střední školy a konzervatoře, kde např.:

- uvádí podrobné informace k přijímacímu řízení na střední školy a konzervatoře,
- vydává vyhlášku o přijímání ke střednímu vzdělávání,
- uvádí termíny jednotných přijímacích zkoušek,
- vydává metodické doporučení pro konání jednotné přijímací zkoušky uchazečů se speciálními vzdělávacími potřebami,
- zobrazuje tiskopisy ke střednímu vzdělávání a vzdělávání na konzervatoři.

Od výchovného poradce se právem očekává, že bude žákům při této náročné volbě nápomocen. I přesto, že žáci obdrží např. Atlas školství, letáčky ze středních škol, informace z internetových stránek, z úřadů práce či veletrhů vzdělávání, je velmi důležitý osobní kontakt s výchovným poradcem během schůzek k volbě povolání, či konzultačních hodin.

Při konkrétním výběru střední školy poskytuje výchovný poradce žákům a jejich zákonným zástupcům:

- platné termíny a pravidla přijímacího řízení (dle MŠMT),
- informace o aktuálně otevřených oborech vzdělávání,
- pomoc žákům při vyhledávání středních škol a vzdělávacích oborů, o které mají zájem,
- pomoc při výběru střední školy, pokud si žák neví rady,
- pomoc při vyplňování přihlášek,
- pomoc při odvolacím řízení.

Žák při výběru střední školy by měl být srozuměn (a brát v úvahu) jaké je/jsou:

- požadavky přijímacího řízení (přijímací zkouška, prospěch ze základní školy aj.)
- náročnost studia
- hlavní vyučovací předměty
- fyzické či psychické předpoklady žáka, zdravotní požadavky nebo omezení
- ukončení studia (maturitní zkouška, výuční list, osvědčení)
- případná výše školného
- kontaktní údaje na školu
- vzdálenost školy od místa bydliště žáka
- uplatnění zvoleného oboru

Hlad'o (2008, s. 21) se zmiňuje o tom, že přestože je činnost výchovného poradce ve škole považována za jednu z nejdůležitějších, lze u ní nalézt celou řadu nedostatků. *„Výchovní poradci jsou souběžně s poradenskými službami zatíženi vyučovací povinností, dále vykonávají velké množství administrativní práce, včetně kontroly správnosti vyplněných přihlášek a vedení nástěnek, což se negativně odráží v časové kapacitě, které mohou následně věnovat individuálnímu poradenství.“*

5 ETICKÝ KODEX VÝCHOVNÉHO PORADCE

Etický kodex charakterizuje etická pravidla pro výchovné poradce. Smyslem kodexu je vymezit jednotná a uznávaná pravidla, která slouží jejím potřebám, potřebám klientů, pedagogů i pracovníkům spolupracujících úřadů a institucí. Občanské sdružení Asociace výchovných poradců (AVP) tento etický kodex projednala a schválila na Kongresu výchovných poradců v roce 2008.

Základní body etického kodexu:

I. Etická odpovědnost výchovného poradce vůči klientům

Nadřazenost zájmu klientů:

- Výchovný poradce by měl být loajální, nezneužívat vztahy klientů k osobnímu prospěchu,
- neměl by se podílet na jakékoliv formě diskriminace na základě věku, rasy, barvy pleti, pohlaví, psychického či fyzického handicapu

Důvěrnost informací a ochrana soukromí

- výchovný poradce by měl respektovat soukromí klientů a důvěrnost všech informací, které získal během poskytování odborných služeb
- důvěrné informace poskytnout bez svolení klienta pouze ze závažných důvodů, s výjimkou pedagogického sboru školy
- umožnit klientům přístup k záznamům, které jsou součástí jejich osobní dokumentace a které se jich týkají

II. Práva a prospěch klienta

- klient má právo na diskrétnost a zachování profesionálního tajemství
- klient má právo na nestrannost a respektování svých práv, nepřipouští jakékoliv zneužívání klienta
- poradenské služby jsou poskytovány s písemným souhlasem klienta nebo jeho zákonného zástupce
- klient má právo na respekt, důstojnost a zachování soukromí
- výchovný poradce by neměl porušovat občanská nebo zákonná práva klientů

III. Omezení vyplývající z profese

- výchovný poradce poskytuje pouze služby, které spadají do jeho odborné kompetence
- je si vědom omezení, v případě potřeby zve ke spolupráci odborníky z jiných profesí

Profesní vymezení

- výchovný poradce se orientuje ve školské a jiné odborné legislativě
- dává přednost etickým principům

IV. Výkon profese (profesionální praxe)

Profesionální vztahy

- výchovný poradce považuje za prvořadé zájmy svých klientů, které má v péči
- jedná s klienty s ohledem na věk, mentální úroveň a schopnosti klientů
- vysvětlí rodičům nebo zákonným zástupcům podstatu spolupráce a odborné intervence
- seznamuje rodiče nebo zákonné zástupce s individuálním vzdělávacím plánem a plánem pedagogické podpory
- s odborníky příbuzných profesí udržuje kooperativní pracovní vztahy a přistupuje k nim s respektem a ochotou (Asociace výchovných poradců, online, 2017-10-08).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 VLASTNÍ VÝZKUM

Cílem kariérového poradenství je pomáhat jedincům při orientaci v oblasti jejich dalšího vzdělávání a předat jim tak praktické informace k profesní přípravě na volbu povolání, která jim pomůže k rozvoji jejich úspěšné kariéry v průběhu jejich dalšího života.

Zvolená problematika kariérového poradenství by měla pomoci žákům nalézt vhodnou, všestranně vyhovující profesi a s tím související i odpovídající povolání a ovlivnit tak jejich budoucí nezaměstnanost.

Jak již je uvedeno v úvodu, motivací výběru tématu o vlivu výchovného poradce na proces přijímacího řízení je moje zaměstnání učitelky a zároveň výchovného poradce na základní škole, který se aktivně podílí právě na procesu přijímacího řízení.

6.1 PROJEKT VÝZKUMU

Cíle výzkumného šetření

Podle Průchy, Walterové, Mareše (1995, s.61) je empirický výzkum (výzkumné šetření) v pedagogice „*způsob vědeckého zkoumání, jehož předmětem jsou jevy konkrétní reality (vzdělávací procesy, jejich obsah, subjekty aj.). Na rozdíl od čistě teoretického zkoumání dospívá ke konkrétním zjištěním, většinou kvantifikovaným. Používá specifické metody (pozorování, experiment, dotazník aj.).*“

Cílem vlastního výzkumu bylo zjistit, na základě jakých faktorů se žáci 9. ročníků základních škol rozhodují pro výběr střední školy, jak se školní výchovný a kariérový poradce podílí na procesu přijímacího řízení a jaký má výchovný poradce vliv na toto jejich rozhodování.

Metodologie výzkumu

„Metodologie je nauka o metodách, které používá věda k poznávání objektivní reality, kterými proniká od poznání jevové stránky k podstatě zkoumání skutečností, zjišťování vztahů a objevování zákonitostí“ (Palán, 2002, s. 121).

Metodologií tohoto praktického šetření je anonymní dotazník, který obsahuje uzavřené otázky s možností výběru jedné nebo více odpovědí. Při výzkumu byla použita kvantitativní metoda sběru dat a vyhodnocené výsledky byly zaznamenány do sloupcových grafů.

Dotazník je podle Palána (2002, s. 52) *„písemná forma sběru dat a informací prostřednictvím dotazování osob.“*

Respondenti výzkumu a cílová skupina

Respondent je dle Palána (2002, s. 183) *„osoba odpovídající na otázky dotazníku.“*

Dotazníkové šetření proběhlo v průběhu října a listopadu 2017. Dotazníkového anonymního šetření se účastnilo celkem 280 respondentů. Skupinu respondentů dotazníkového šetření tvořili studenti prvních ročníků denního studia na středních školách – studenti odborných učilišť, středních odborných učilišť, středních odborných škol a gymnázií v Praze, ve Středočeském, v Jihočeském kraji a v Kraji Vysočina.

Stanovení hypotéz

Hypotéza je „*tvrzení o předpokládaném či pravděpodobném stavu věci, příčinných souvislostech jevů, které je třeba ve zkoumané oblasti ověřit. Formulace hypotéz je součástí projektu výzkumu a vytváří určitou cílovou představu o výsledcích konkrétního výzkumu*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 79).

Hypotéza č. 1:

Minimálně 50 % žáků 9. ročníků základních škol navštívilo burzu škol nebo veletrh vzdělávání.

Hypotéza č. 2:

Alespoň jedné polovině žáků pomáhal s výběrem střední školy a vzdělávacího oboru výchovný poradce.

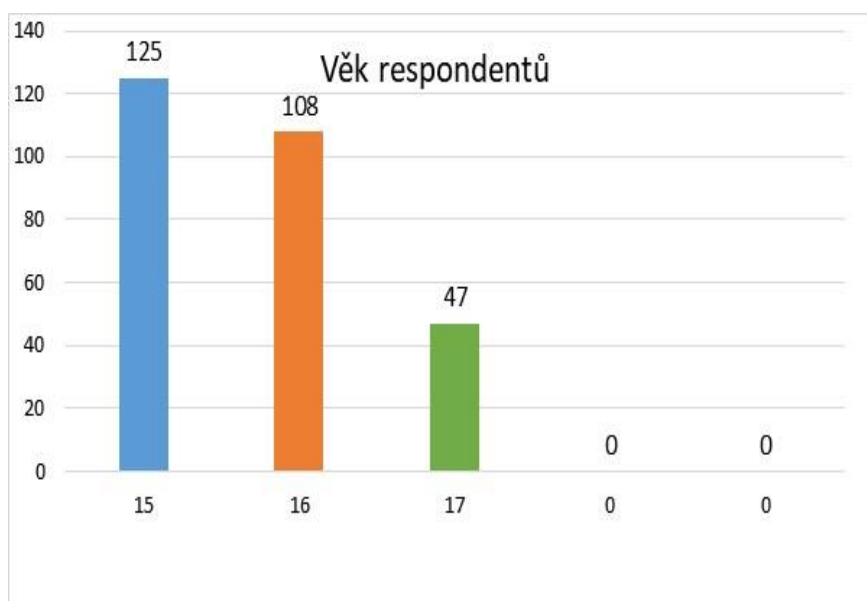
Hypotéza č. 3:

Převážná většina žáků si vybrala střední školu a studijní obor na základě vlastního rozhodnutí.

6.2 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Otázka č. 1: Věk respondentů

Graf 1: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 1

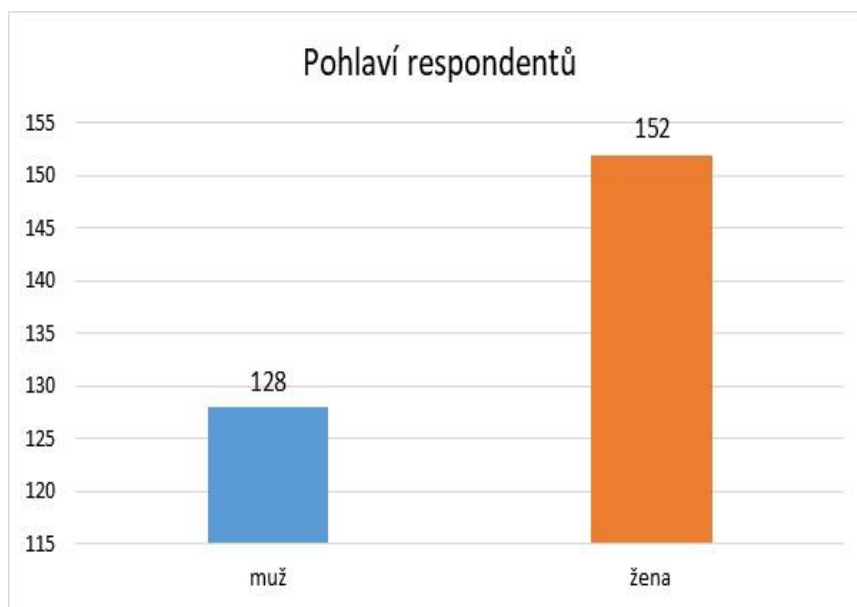

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

Věk studentů prvních ročníků střední školy, kteří odpovídali na otázky z dotazníku, se pohyboval v rozmezí 15 – 17 let. Nejvíce bylo žáků 15- letých, nejméně 17- letých.

Otázka č. 2: Pohlaví respondentů

Graf 2: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 2

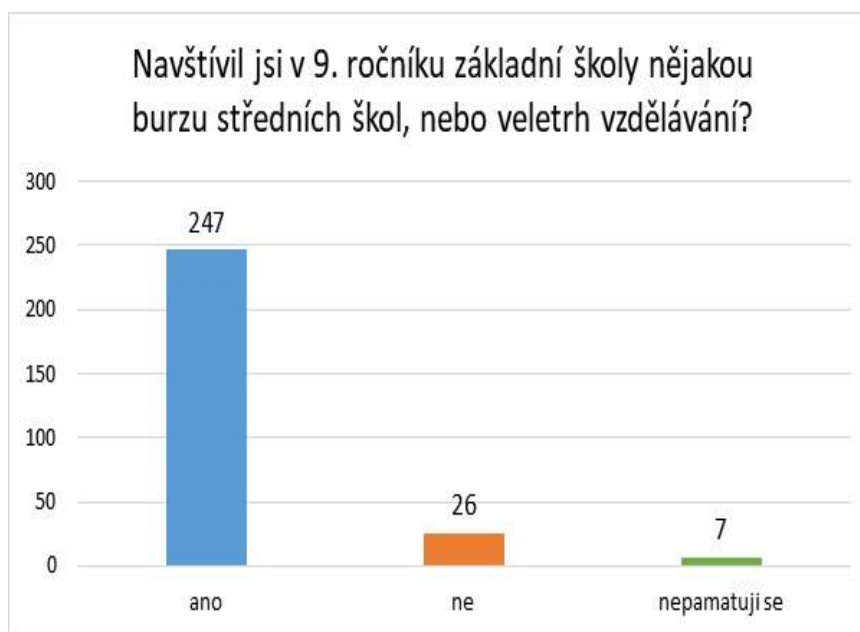
Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

Převahu v dotazníkovém šetření tvořily ženy (152), mužů odpovídalo 128.

Otázka č. 3: Navštívil jsi v 9. ročníku základní školy nějakou burzu středních škol, nebo veletrh vzdělávání?

Graf 3: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 3

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

Z uvedeného grafu jasně vyplývá, že převážná většina respondentů (247) navštívila v 9. ročníku základní školy nějakou burzu škol, nebo veletrh vzdělávání. Žádnou burzu škol ani veletrh vzdělávání nenavštívilo pouhých 26 respondentů, 7 respondentů si to již nepamatuje.

Otázka č. 4: Využil jsi v 9. ročníku základní školy den otevřených dveří na nějaké střední škole?

Graf 4: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 4

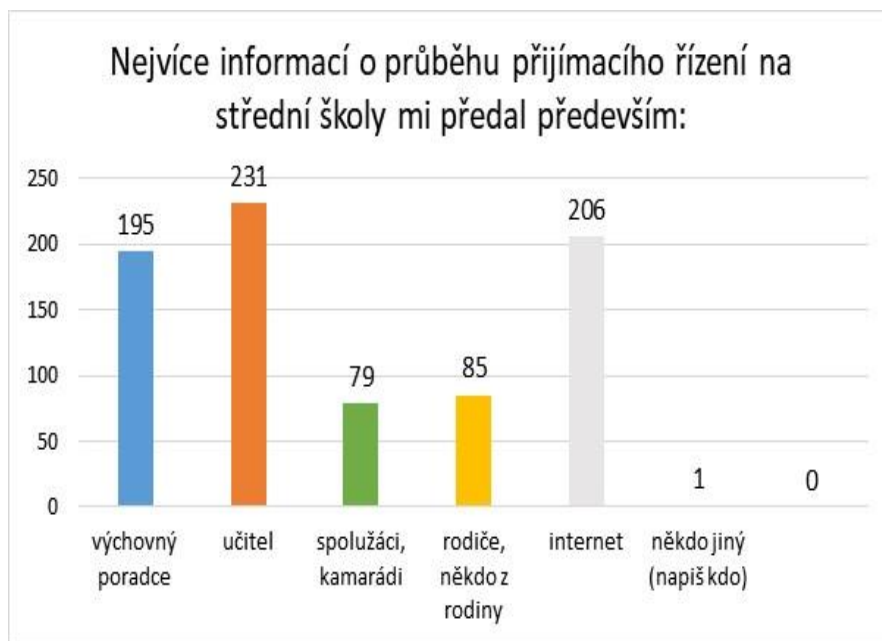

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

Den otevřených dveří na některé střední škole navštívilo 251 respondentů z 280, 24 respondentů žádný den otevřených dveří na střední škole nenavštívilo, pouhých 5 respondentů si tuto situaci nepamatuje.

Otázka č. 5: Nejvíce informací o průběhu přijímacího řízení na střední školy mi předal především:

Graf 5: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 5

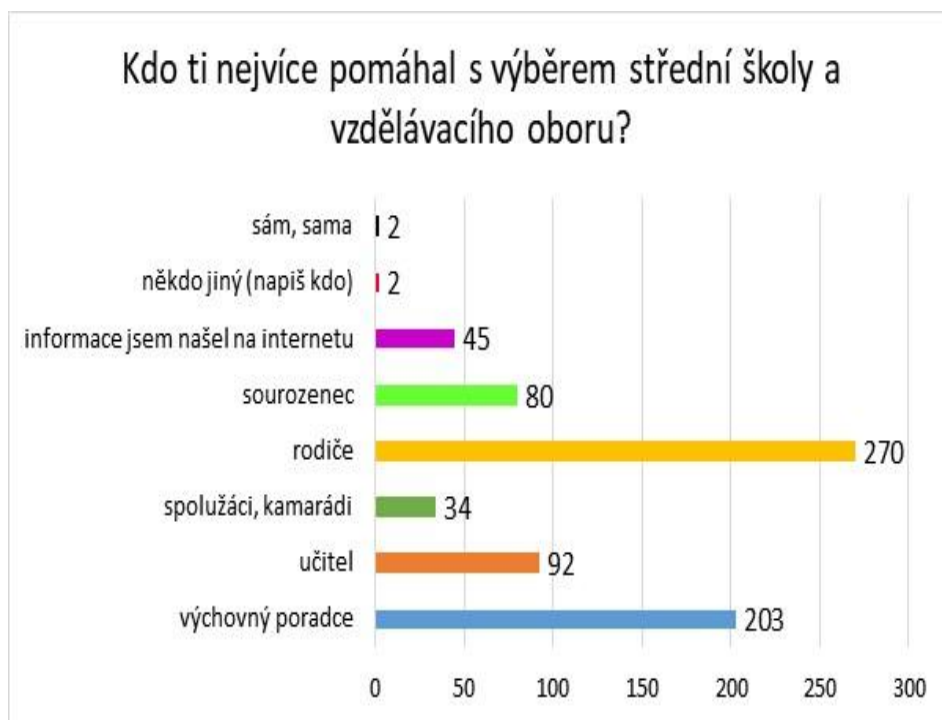

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

V této otázce mohli respondenti zaškrtnout maximálně 3 odpovědi. Ne všichni respondenti tuto možnost využili a někteří zaškrtnuli odpovědi méně. Nejvíce informací o průběhu přijímacího řízení předal žákům jejich třídní učitel (231 odpovědí), internet jako zdroj informací využilo 206 žáků, výchovného poradce uvedlo 195 žáků. Rodiče poskytli informace 85 žákům, 79 žáků označilo jako zdroj informací spolužáka nebo kamaráda. Pouze 1 respondent uvedl v otázce odpověď někdo jiný (soused).

Otázka č. 6: Kdo ti nejvíce pomáhal s výběrem střední školy a vzdělávacího oboru?

Graf 6: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 6

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

V této otázce mohli respondenti zaškrtnout maximálně 3 odpovědi. Ne všichni respondenti tuto možnost využili a někteří zaškrtnuli odpovědi méně. Nejvíce respondentů uvedlo jako odpověď rodiče, a to 270 z celkových 280. Výchovný poradce se zapojil do výběru střední školy ve 203 případech, třídní učitel pomáhal 92 respondentům, sourozenec 80 respondentům, 45 respondentů použilo k výběru střední školy internet, 34 respondentů uvedlo, že jim pomáhal spolužák, 2 respondenti uvedli, že si střední školu a obor vybírali sami, 2 respondenti zaškrtnuli někdo jiný (soused, babička).

Otázka č. 7: Uspořádal výchovný poradce pro žáky a rodiče žáků 9. ročníků informační schůzku k volbě povolání?

Graf 7: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 7

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

Kladnou odpověď k otázce na informační schůzku k volbě povolání uvedlo 201 respondentů. NE odpovědělo 71 respondentů, 8 respondentů si to již nepamatuje.

Otázka č. 8: Kdo ti pomáhal s vyplněním přihlášky na střední školu?

Graf 8: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 8

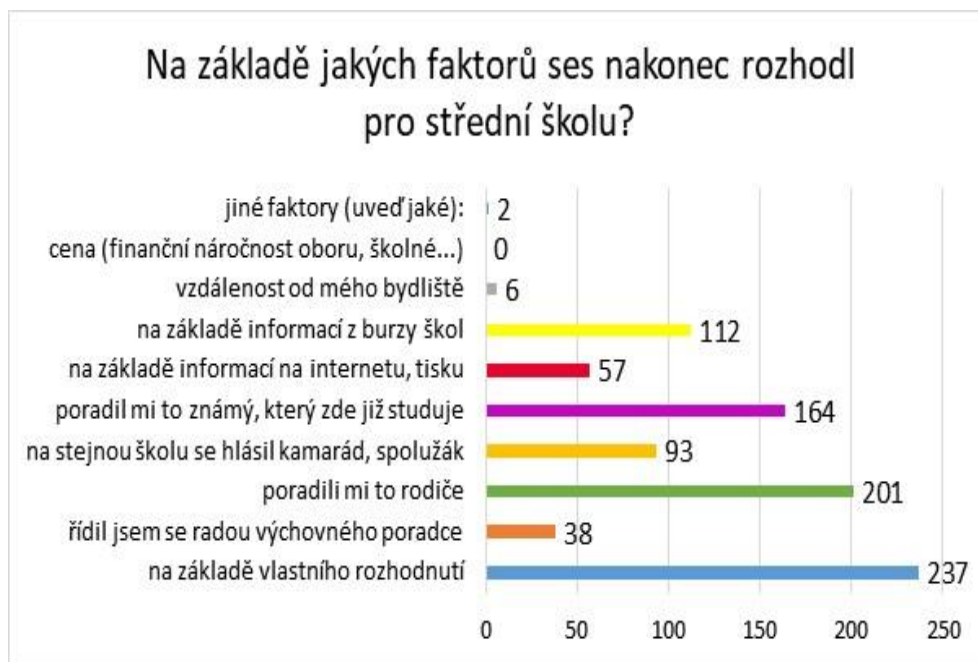

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

U této otázky respondenti vybírali pouze jednu odpověď. 128 respondentů z 280 uvedlo jako odpověď rodiče, výchovného poradce uvedlo 106 respondentů, třídní učitel pomáhal 31 respondentům, 7 respondentům pomáhal sourozenec, 4 respondenti si přihlášku vyplnili sami, 3 pomáhal spolužák nebo kamarád. Pouze 1 respondent uvedl variantu někdo jiný (soused).

Otázka č. 9: Na základě jakých faktorů ses nakonec rozhodl pro střední školu? (můžeš zaškrtnout více možností):

Graf 9: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 9

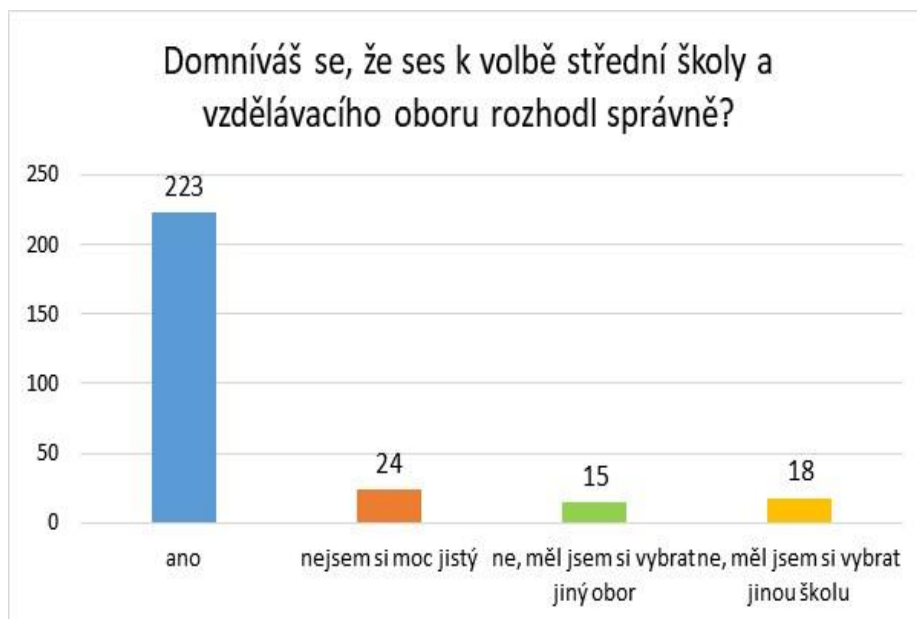

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

V této otázce měli respondenti možnosti zaškrtnout více odpovědí, tuto možnost využilo všech 280 respondentů. Na základě vlastního rozhodnutí si školu vybralo 237 respondentů, 201 respondentům radili rodiče, na doporučení známého, který na škole již studuje, se rozhodlo 164 respondentů, 112 respondentů uvádí jako faktor výběru burzu škol. 93 respondentů si vybralo školu i proto, že se tam hlásí kamarád, spolužák. Internet uvádí 57 respondentů, pouhých 38 respondentů dalo na radu výchovného poradce. Vzdálenost od místa bydliště jako jeden z faktorů uvádí 6 respondentů, 2 odpověděli jiný faktor (oba dva mají slíbenou práci po dostudování oboru), faktor finanční náročnost neuvedl žádný respondent.

Otázka č. 10: Domníváš se, že ses k volbě střední školy a vzdělávacího oboru rozhodl správně?

Graf 10: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 10

Zdroj: autor práce, 2018 (vlastní šetření)

Odpověď ANO uvedlo 223 respondentů, 24 respondentů si není moc jistých, že se rozhodlo správně, jinou školu by si vybralo 18 respondentů, jiný obor 15 respondentů.

6.3 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Hypotéza č. 1:

Minimálně 50 % žáků 9. ročníků základních škol navštívilo burzu škol nebo veletrh vzdělávání.

Hypotéza se potvrdila.

Diskuse výsledků:

K této hypotéze se vztahuje dotazníková otázka číslo 3.

Výsledkem šetření bylo zjištěno, že 247 žáků z 280 (88, 2 %) navštívilo v 9. ročníku základní školy nějakou burzu škol, nebo veletrhu vzdělávání. Z výsledků výzkumu je zřejmé, že působení na žáka přirozenou formou návštěvy burzy středních škol, nebo veletrhu vzdělávání je na většině základních škol nedílnou součástí výchovy k volbě povolání. Poradenský systém, ať už formou burzy škol, veletrhu vzdělávání, exkurze či dnů otevřených dveří je náhledem do praxe a dává žákům možnost porovnat svoje představy s realitou, rozšiřuje žakovu zkušenost (nebo nezkušenost), pomáhá jim ke snadnějšímu přechodu mezi dvěma stupni škol, mezi školou a praxí. Burza škol, nebo exkurze budoucího školního zařízení má přímý vztah k obsahu dalšího studia, může ilustrovat či doplňovat informace, které žák již získal, nebo naopak může jeho přehnané ideály usměrnit. Tato zkušenost tak dává možnost žákovi realisticky posoudit, zda se studium na dané škole shoduje s jeho představami a je jenom dobře, že se základních školách této aktivitě výchovní a kariéroví poradci věnují. Vhodným doporučením je přizvat vždy k těmto aktivitám k volbě povolání i rodiče, aby i oni měli možnost se k dané volbě svých dětí konkrétněji vyjádřit a pomoci jim s jejich výběrem.

Hlad'o (2008, s. 5) konstatuje, že „děti před volbou povolání hledají pomoc ve svém okolí. Mohou být ve svém výběru nejisté, úzkostné, ale na druhou stranu mohou pouze hledat potvrzení a podporu svých konkrétních představ a rozhodnutí. Nejdůležitějšími institucemi, které dlouhodobě sehrávají v této oblasti rozhodující roli, jsou rodina a škola“.

Hypotéza č. 2:

Alespoň jedné polovině žáků pomáhal s výběrem střední školy a vzdělávacího oboru výchovný poradce.

Hypotéza se potvrdila.

Diskuse výsledků:

K této hypotéze se vztahuje dotazníková otázka číslo 6. V této otázce mohli respondenti zaškrtnout až 3 zvolené odpovědi. Ne všichni tuto možnost využili a někteří zaškrtnuli odpovědi méně. Překvapivým výsledkem bylo zjištění, že 270 žákům z 280 (96,4 %) s výběrem střední školy nejvíce pomáhali rodiče. Výchovného poradce, který se umístil na druhém místě, zvolilo 203 žáků (72,5 %). Pro potvrzení druhé hypotézy stačilo 140 respondentů. Z výsledků šetření vyplývá, že rodina má při tomto důležitém životním kroku dítěte nezastupitelnou úlohu a je zřetelné, že rodiče jsou stále tím hlavním a nejdůležitějším elementem v životě dospívajících, kteří se na ně s důvěrou obracejí. I přesto, že se výchovní poradci a učitelé umístili až za rodiči, se domnívám, že i tyto výsledky poukazují na důležitost práce školy, respektive pedagogických pracovníků, kteří se snaží žákům pomoci s jejich životní volbou a nasměrováním na profesní dráhu. S ohledem na to že mezi dětmi a mládeží jsou doménou sociální sítě a internet, variantu internet překvapivě zvolilo pouhých 45 žáků z 280 (16 %).

Hlouběji proniknout do procesu vzdělávací dráhy, kterou procházejí žáci a jejich rodiče se pokusil Hlad'o (online, cit. 2018-01-06) v dlouhodobém empirickém šetření. U vybraných žáků základních škol a jejich rodin byl sledován proces volby vzdělávací dráhy, působení rodičů, vzájemné interakce v rodině, vlivy vrstevníků a školy, prospěchu a zájmů žáka a dalších faktorů. Z výzkumu Hlad'a vyplynulo, že rodiče ponechávali žákům různou míru autonomie, ale „*všichni rodiče sledovali obdobné cíle, a to snahu ochránit žáka před špatným rozhodnutím. Plány žáků vykazovaly spíše krátkodobou orientaci a byly postaveny na aktuálních zájmech, kdežto plány rodičů byly perspektivní a snažily se anticipovat dlouhodobý vývoj. Rodiče přihlíželi k tomu, aby žáky zvolená střední škola nejenom bavila a byla přiměřená jejich předpokladům, ale snažili se rovněž předjímat budoucí rizika*“.

Hypotéza č. 3:

Převážná většina žáků si vybrala střední školu a studijní obor na základě vlastního rozhodnutí.

Hypotéza se potvrdila.

Diskuse výsledků:

K této hypotéze se vztahuje dotazníková otázka číslo 9. V této otázce měli žáci možnost zaškrtnout více odpovědí. 237 žáků z 280 se k volbě střední školy a studijního oboru rozhodlo především na základě svého vlastního rozhodnutí. I přesto je zřejmé (a z výsledků šetření patrné), že na konečné volbě vzdělávací dráhy žáka se podílelo více faktorů. Jedním z nejdůležitějších jsou rodiče, které zvolilo 201 žáků. 164 žáků bralo v úvahu doporučení známého, který na dané škole již studuje. 112 žáků ovlivnila právě návštěva burzy škol, 93 žáků zvolilo školu, na kterou se hlásí současně jeho kamarád, nebo spolužák. Internetem se v konečném rozhodnutí nechalo ovlivnit 57 žáků. Výchovného poradce v tomto případě volilo pouhých 38 žáků. 6 žáků vzalo v úvahu vzdálenost školy od místa bydliště a překvapivě nikdo z žáků nevzal v úvahu finanční náročnost zvoleného studia.

Hlad'o (2008, s. 30) uvádí, že v dnešní době se v poradenství klade důraz na podporu žáka v tom, aby učinil vlastní rozhodnutí na základě svých dovedností, schopností, zájmů a možností, které se mu nabízejí. „*Konečné rozhodnutí tedy nepřísluší poradci, ale je v plné kompetenci klienta (žáka), který za svou volbu nese hlavní zodpovědnost*“.

Základem svobodného rozhodnutí zvoleného studia a výběru profesní dráhy žáka je jeho vhodně cílená motivace a zdravé sebevědomí. Pokud bude žák dostatečně motivován a bude svým znalostem, schopnostem a dovednostem věnovat dostatek času a úsilí je neustále rozvíjet, dá se předpokládat, že vybranou střední školu zdárně absolvuje.

7 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Hlavním cílem výzkumného šetření v praktické části této diplomové práce bylo zjistit, na základě jakých faktorů se žáci 9. ročníků základních škol rozhodují pro výběr střední školy, jakým způsobem se výchovný a kariérový poradce podílí na procesu přijímacího řízení a jaký má výchovný poradce vliv na toto jejich rozhodování. Cíl výzkumného šetření v praktické části této diplomové práce byl splněn.

Důležitost úlohy výchovného a kariérového poradce je velice zřetelná u dotazníkových otázek č. 3, 4 a 7. Kariérový poradce navštívil ve většině případů pro se žáky základních škol burzu středních škol, veletrh vzdělávání a využili nabídku prohlédnout si konkrétní školu, o kterou mají zájem. Tyto aktivity žáky inspirovaly a při výběru střední školy brali žáci tento faktor v úvahu (jak je patrné z dotazníkové otázky č. 9). Nejvíce informací o průběhu přijímacího řízení získali žáci od třídní učitele a z internetu, zároveň však 206 žáků z 280 uvedlo jako zdroj informací výchovného poradce. Rodiče předali informace 85 žákům. Tento ukazatel poukazuje na důležitost školy a pedagogických pracovníků jako zdroje informací. Při konkrétním výběru střední školy a vzdělávacího oboru se naopak nejvíce zapojili rodiče, kteří znají svoje dítě nejlépe a mohou mnohem snadněji než učitel či výchovný poradce doporučit či vyvrátit žákovi jeho volbu. I přesto, že se výchovný poradce a třídní učitel umístili až za rodiči, mohou žákovi pomoci radou s ohledem na jeho školní výsledky, vědomostí, či dovedností. Z dotazníkové otázky číslo 7 (zda výchovný poradce uspořádal schůzku k volbě povolání) je patrné, že na většině základních škol funguje spolupráce a informovanost mezi školou a rodiči žáků. Otevřený dialog přispívá k pozitivnímu klimatu mezi všemi zúčastněnými a poskytuje zpětnou vazbu nejenom rodičům a žákům, ale i výchovnému poradci a ostatním pedagogům, kteří na žáka působí. S pomocí s vyplňováním přihlášky se žáci nejvíce obraceli na rodiče a výchovného poradce, zapojil se i třídní učitel. Pouze nepatrně pomáhali s vyplněním přihlášky spolužáci, kamarádi či sourozenci.

Rozhodování o volbě povolání je často ovlivněno více faktory. Pozitivním zjištěním je fakt, že 237 žáků z 280 (84,6 % žáků) se ve finále rozhodlo na základě vlastního rozhodnutí, což znamená, že si za toto svoje rozhodnutí nesou i svoji vlastní zodpovědnost. I přesto, že se většina žáků k volbě střední školy a oboru rozhodla sama, radu rodičů navíc vzalo v úvahu 201 žáků z 280 (71,8 % žáků). Nemałym faktorem volby je zde kladné doporučení známého, který na škole již studuje a také kamarádi, nebo spolužáci, kteří se hlásí na stejnou školu jako uchazeč.

Z uvedených šetření vyplývá, že mnoho mladých dospívajících se rozhoduje k volbě své profesní dráhy zejména na základě vlastního rozhodnutí, s pomocí rodiny a nejbližších lidí ve svém okolí, které zná a kterým důvěřuje. O to více potěšující je zjištění, že téměř 80 % žáků je na vybrané střední škole spokojeno a svého rozhodnutí nelitují.

8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Nelze si nevšimnout, že výchovný a kariérový poradce je zatížen značnou administrativní činností. Nikde v žádných tabulkách ani grafech nenajdeme, kolik skutečného času by měl věnovat samotným žákům. Záleží proto na osobnosti výchovného a kariérového poradce, kolik času a energie věnuje procesu volby povolání a pomůže žákům nasměrovat jejich profesní dráhu. Domnívám se, že snížení úvazku pedagoga při současném vykonávání funkce výchovného a kariérového poradce je časově naprosto nedostačující. K zamyšlení stojí názor, že roli výchovného a kariérového poradce by měli vykonávat dva rozdílní pedagogové. Na některých, zejména větších školách, již toto rozdělení funguje.

Základní informace o procesu přijímacího řízení na střední školy a důležité termíny podávání přihlášek je nutné předat žákům a jejich rodičům hned na začátku posledního ročníku školní docházky. Tyto informace je vhodné navíc umístit na nástěnky k volbě povolání a na školní webové stránky, stejně jako aktuální informace o školních akcích věnovaných volbě povolání (například burza škol, veletrh vzdělávání, dny otevřených dveří a exkurze do vybraných škol).

Významnou roli při volbě povolání má spolupráce rodiny a školy. Je důležité informovat rodiče žáků, jakým způsobem výchovný poradce s žáky pracuje, jakým způsobem je motivuje k dalšímu studiu. Rodiče mohou být výchovnému poradci nápomocni v jeho snažení tím, že budou mít stejný cíl – a tím je výchova jejich dítěte ve zdravou, sebevědomou osobnost, která se orientuje ve světě práce a dokáže za svoje rozhodnutí nést odpovědnost. Bylo by vhodné, kdyby na aktivity k volbě povolání (burzy škol, dny otevřených dveří, exkurze, besedy s odborníky z praxe) byli zváni také rodiče žáků.

Dnešní dospívající žáci mají o to těžší úkol, protože by neměli volit obor jenom podle svých zájmů, schopností a předpokladů, ale měli by brát v úvahu i proměnlivé trendy na trhu práce. Nejvíce ohroženou rizikovou skupinou z hlediska nezaměstnanosti jsou absolventi škol. Jejich hlavním znevýhodněním na trhu práce je zejména nedostatečná

praxe a absence pracovních zkušeností a návyků, na něž klade většina zaměstnavatelů důraz. S různou mírou nezaměstnanosti na pracovním trhu se často mění i pracovní podmínky a poptávka po určitých druzích povolání. Na jedné straně působí faktor nezaměstnanosti, na druhé straně profese, ve kterých chybí kvalifikovaní pracovníci. Je proto nezbytné, aby byli žáci v rámci formálního vzdělávání vybaveni co nejširším okruhem kompetencí, dovednostmi a znalostmi z oblasti trhu práce. Je rovněž důležité učit žáky být více flexibilní, aby zvládli plynule reagovat na měnící se potřeby zaměstnavatelů a jejich požadavky, což jim v budoucnu zvýší šance lépe se uplatnit na pracovním trhu. Vhodným doporučením je motivovat žáky k nastartování jejich kariéry formou brigád, studentských stáží a přivýdělků ke studiu. Předchozí praxe a pracovní zkušenosti je mohou při hledání zaměstnání upřednostnit před absolventy bez praxe. Přinejmenším tak student může získat kromě finančního ohodnocení také nepřenositelné zkušenosti, pracovní návyky, samostatnost a zodpovědnost sám za sebe.

ZÁVĚR

Volba povolání na základní škole významným mezníkem, který formuje vztah žáka k dalšímu vzdělávání a zároveň je jeho přípravou na jeho vstup do světa práce. Volba povolání a profesní orientace je dynamický, celoživotní proces, který by měl být nedílnou součástí každé pedagogické činnosti. Tato volba je velice důležitá zejména proto, že rozhodnutí žáků k jednomu oboru či povolání, není zcela jednoznačné a jasně vyhraněné. V tomto věkovém období mnozí teprve zjišťují, co by vlastně chtěli v budoucnosti dělat, čemu se věnovat, tápou v rozhodování. Od svého okolí právem očekávají podporu, radu, nebo i pomoc při rozhodování. Nelze však přesouvat tuto odpovědnost pouze na pedagogy, učitele, nebo výchovné poradce.

Jak vyplynulo z výzkumného šetření, mnoho žáků se o svém budoucím povolání rozhoduje společně s rodiči. A je to dobře, neboť kdo jiný zná žáka lépe, než jeho otec nebo matka. A i když se po ukončení základní školy žáci rozhodují k určitému studijnímu či učebnímu oboru na základě vlastního rozhodnutí, často je výsledek jejich rozhodovacího procesu směřován právě vlivem působení rodičů žáka a jeho nejbližšího okolí.

Ne každý člověk se však k volbě povolání rozhoduje pouze jednou. Při vstupu na pracovní trh je mnohdy nucen konfrontovat svoji volbu s realitou. Ve skutečném světě práce, na pracovním trhu, dochází průběžně k dynamickým změnám, proto lze právem předpokládat, že kvalifikace, kterou získal ve svém počátečním vzdělávání, bude nedostatečná v celém jeho aktivním pracovním životě. Je důležité, aby si uměl vzít i ponaučení i z neúspěchů, nebo z toho, že jeho první volba nebyla ta pravá a jeho zaměstnání mu nepřináší ten správný pocit uspokojení, či dostatečné finanční ohodnocení. Momentální situace na trhu práce, ekonomická situace, rodinná situace, zdravotní stav a mnoho dalších faktorů mohou mít vliv na změnu povolání v jakékoliv životní etapě.

Dospělý člověk by měl být schopen se sám za sebe rozhodnout, jakým směrem se bude ubírat jeho další profesní dráha. Pokud se mu to nedaří, nemůže se rozhodnout, nebo jen

potřebuje slyšet názor někoho jiného, má možnost se v jakékoli věkové etapě obrátit na odborníky, kteří se kariérovým poradenstvím zabývají. Informační a poradenská střediska na úřadech práce poskytují informace o možnostech rekvalifikace nebo disponují aktuálním přehledem pracovních míst, v kterých se může jedinec uplatnit i po skončení své vzdělávací dráhy. Tato variabilita dává jedinci možnost, aby se ve svém budoucím životě uplatnil třeba v některém jiném povolání. Jde zejména o to, aby práce, kterou vykonává, byla zároveň i jeho koníčkem, dávala mu určitý smysl, pocit jistoty a ekonomického zabezpečení a on sám byl v zaměstnání s výsledky své práce spokojen.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

Beranová, E., 2014. *Metodický průvodce výchovného poradce*. 1. vyd. Praha: Raabe - Dobrá škola, 134 s.
ISBN 978-80-74960-90-1

Berný, L. a J. Ciprová, 2012. *Poradce k volbě povolání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o.
ISSN 1801-8440

Berný, L., J. Ciprová a V. Mertin. 2003. *Poradce k volbě povolání: pro výchovné poradce a učitele ZŠ*. Praha, Josef Raabe
ISBN 80-86307-12-3

Bréda, J., E. Dandová, J. Kendíková a V. Mertin, 2017. *Škola jako (ne)bezpečné místo. Sebeobrana učitele*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 151 s.
ISBN 978-80-7496-345-2

Havlík, R. a J. Kořa., 2011. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 176 s.
ISBN 078-80-262-0042-0

Hlad'o, P., 2008. *Úvod do problematiky volby povolání: Svět práce a volba povolání – studijní text pro učitele*. Brno: Masarykova univerzita

Hoferková, S., 2014. *Výchovné poradenství (studijní text pro předmět Výchovné poradenství)*. 1. vyd. Univerzita Hradec Králové, 66. s.

Janiš, K., B. Kraus, a P. Vacek., 2004. *Kapitoly ze základů pedagogiky*. 1. vyd. Hradec Králové, 163 s.
ISBN 80-7041-102-3

Krejčová, V., 2005. *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole*. 1. vyd. Hradec Králové, Gaudeamus, 93 s.
ISBN 80-7041-391-3

Krestová, J., E. Mrázová. 2001. *Příprava na povolání*. 1.vyd. Most, Nakladatelství Hněvín, 62 s.
ISBN 80-902651-8-9

Mertin, V., L. Krejčová a kol., 2013. *Výchovné poradenství*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 364 s.
ISBN 978-80-7478-356-2

Mezera, A., 2010. *Pro jaké povolání se hodím?* 2. vyd. Brno, Computer Press, 304 s.
ISBN 978-80-251-2395-9

Národní vzdělávací fond, 2005. *Poradenství pro volbu povolání a zaměstnání na úřadech práce v České republice*. 1. vyd. Národní vzdělávací fond, o.p.s., Národní informační středisko poradenství, 65 s.
ISBN 80-86728-20-0

Opekarová, O., 2007. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 64 s.
ISBN 978-80-86723-35-8

Palán, Z., 2002. *Výkladový slovník: Lidské zdroje*. 1. vyd. Praha: Academia. 280 s.
ISBN 80-200-0950-7

Průcha, J., 2000. *Přehled pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 269 s.
ISBN 80-7178-399-4

Průcha, J., E. Walterová a J. Mareš., 1995. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha, Portál, 292 s.

ISBN 80-7178-029-4

Průcha, J., E. Walterová a J. Mareš., 2013. *Pedagogický slovník*. 7. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 400 s.

ISBN 978-80-2620-403-9

Strádal, J. a Z. Nouzová., 1995. *Příprava žáků pro profesní orientaci*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 39 s.

ISBN 80-85850-20-6

Vávrová, P., 1999. *Učitel jako poradce*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 61 s.

ISBN 80-7041-159-7

Seznam použitých zahraničních zdrojů

Brown, D., 2002. *Career Choice and Development*. San Francisco. Jossey - Bass

Gabura, J. a J. Pružinská., 1995. *Poradenský proces*. (slovenské vydání). 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 147 s.

ISBN 80-85850-10-9

Kyriacou, Ch., 1996. *Klíčové dovednosti učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 153 s. Původní vydání Simon and Schuster Education.

ISBN 80-7178-022-7

Prusáková, V., 2005, *Základy andragogiky*. Bratislava: Gerlach Print, 120 s.

ISBN 80-89142-05-2

Prusáková, V., 2014, *Osobnost' lektora vo vzdelávání dospělých*. Banská Bystrica: Belianum, 520 s.
ISBN 978-80-557-0801-0

Seznam použitých internetových zdrojů

Asociace výchovných poradců. *Etický kodex výchovných poradců*. [online]. [2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz/index.php?akce=5>

Asociace výchovných poradců. *Akreditované studium VP*. [online]. [2017-10-12]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz/index.php?akce=16>

Český statistický úřad. *Klasifikace vzdělávání (CZ – ISCED 2011)*. [online]. [2017-10-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>

Europass. *Dosažené vzdělání a stávající vzdělávací programy v ČR*. [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: http://www.europass.cz/wp-content/uploads/EQF_KKOV_ISCED_2011.pdf

Friedmann, Z. *Profesní orientace jako edukační problém*. [online]. [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.svetpracezsmsec.cz/svet-prace-na-zs/svet-prace.html>

Hlad'o, P., *Strategie uplatňované rodiči při volbě další vzdělávací dráhy žáků*. [online]. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://www.narodniporadenskeforum.cz/uploads/publication/hladostrategieupraveno-hlado-8.pdf>

Knoll, J. *Metodický materiál pro kariérové poradce*. [online]. 2010 [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.spsauto.cz/files/dokumenty/Metmatkp.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Informační a poradenská střediska při úřadech práce*. [online]. 2017. [cit. 2017-11-08]. Dostupné z:

<http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska#sluzby>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Národní soustava kvalifikací*. [online]. 2017. [cit. 2017-12-09]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/narodni-soustava-kvalifikaci>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Strategie vzdělávací politiky 2020*. [online]. [2017-11-23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Přijímání na střední školy a konzervatoře*. [online]. [2017-10-21]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/prijimani-na-stredni-skoly-a-konzervatore>

Národní ústav pro vzdělávání. *Jak funguje evropský rámec kvalifikací*. [online]. 2015. [cit. 2017-10-03]. Dostupné z:

<http://www.nuv.cz/vystupy/jak-funguje-evropsky-ramec-kvalifikaci>

Národní ústav pro vzdělávání. *Nová klasifikace ISCED 2011*. [online]. 2015. [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/isced>

Národní ústav pro vzdělávání. *Školská poradenská zařízení*. [online]. 2015. [2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

OSPOD: Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí. *Sociálně právní ochrana dětí – obecný úvod*. [online]. 2015. [cit. 2017-10-11].

Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>

Šatavová, L., 2010. *Princip vzdělávací politiky v demokratických zemích*. [online]. 2017. [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/principy-vzdelavaci-politiky-v-demokratickych-zemich>

Ostatní internetové zdroje

Metodický pokyn k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání, čj. 19485/2001-22. MŠMT. 2001. [online]. [cit. 2017-06-05]. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicky-pokyn-k-zarazeni-vzdelavaci-oblasti-vychova-k-volbe-povolani-do-vzdelavacich-programu-pro-zakladni-vzdelavani-cj-19458-2001-22?highlightWords=volba+povol%C3%A1n%C3%AD>

Nařízení vlády č. 153/1999 ze dne 28. června 1999, kterým se mění nařízení vlády č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 52 s. 3033 - 3037. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspxq=153/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení vlády 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, částka 71, s. 2410 - 2472. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=211/2010&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školních poradenských zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 20, s. 491 - 502. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/file/38832/>

Vyhláška č. 197/2016 Sb. kterou se mění vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 74 Sb., s. 3074 – 3115. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=197/2016&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Vyhláška č. 243/2017 Sb., Vyhláška, kterou se mění vyhláška 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 88, s. 2690 - 2696.

Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=243/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Vyhláška č. 416/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb. In *Sbírka zákonů České republiky*, částka 147, s. 4738 – 4752.

Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-416/odkaz>

Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*, částka 190, s. 10262 – 10324. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=563/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*, částka 190, s. 10333 - 10345.

Dostupné také z: https://www.http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=563/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

SEZNAM ZKRATEK

AVP	Asociace výchovných poradců
ČR	Česká republika
EQF	Evropský rámec kvalifikací (European Qualifications Framework)
IPS	Informační poradenská střediska
ISCED	Mezinárodní norma klasifikace vzdělání (International Standard Classification of Education)
KKOV	Klasifikace kmenových oborů vzdělávání
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NSK	Národní soustava kvalifikací
NUV	Národní ústav pro vzdělávání
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálně pedagogická centra
SVP	Středisko výchovné péče
SWOT	Dotazník, zjišťující silné a slabé stránky, příležitosti a ohrožení (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Dosažené vzdělání a stávající vzdělávací programy v ČR.....	41
Tabulka 2: Znaky charakterizující obsah práce	47

Seznam grafů

Graf 1: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 1	63
Graf 2: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 2	64
Graf 3: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 3	65
Graf 4: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 4	66
Graf 5: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 5	67
Graf 6: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 6	68
Graf 7: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 7	69
Graf 8: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 8	70
Graf 9: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 9	71
Graf 10: Výsledky dotazníkového šetření k otázce č. 10	72

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Zájmový dotazník: Čím chci být	I
Příloha B – Pracovní list SWOT	II
Příloha C – Dotazník k výzkumnému šetření	IV

Příloha A – Zájmový dotazník

1. Jakou mám představu o svém budoucím povolání?
2. Proč jsem se tak rozhodl?
3. Jaké k tomu musím mít předpoklady, vlastnosti, dovednosti?
4. Co potřebuji k tomu, aby se mé přání splnilo? V čem se musím zdokonalit?
5. Jak to udělám?

Zdroj: Krestová, Mrázová, 2001, s. 1

Příloha B – Pracovní list SWOT

Silné stránky

V jakých oblastech si myslím, že vynikám? V čem vidím svoje silné stránky?

.....
.....

V čem jsem opravdu dobrý/á? Na čem mohu „stavět“ a jaké jsou moje silné stránky?

.....
.....

Slabé stránky

Co bych mohl/a nebo měl/a zlepšit, abych dosáhl/a požadovaného cíle?

.....
.....

Co jsem podle mého názoru dělal/a nebo dělám špatně?

.....
.....

Čemu bych se měl/a vyhnout nebo čeho bych se měl/a vyvarovat?

.....
.....

Moje možnosti

Jaké jsou moje možnosti, o kterých vím a mohl/a bych jich využít?

.....
.....

Které z nabízených možností bych měl/a rozhodně zvážit, vzít v úvahu a promyslet?

.....
.....

Které silné stránky osobnosti, zájmů, dovedností, schopností či jiných předpokladů u mne vytvářejí dobré či výborné možnosti a šance, které bych neměl/a zahodit?

.....
.....

Naopak, které slabé stránky osobnosti, zájmů, dovedností, schopností či jiných předpokladů pro mne tvoří vážná rizika, která moje možnosti a šance snižují?

.....
.....

Možná rizika

Jakým rizikům bych se měl/a rozhodně vyhnout?

.....
.....

Ve které oblasti osobních předpokladů mám daleko horší startovní pozici, jestliže budu soutěžit s ostatními?

.....
.....

Ve kterých oblastech studia či profesí budu asi méně úspěšný/á a proč?

.....
.....

Zdroj: Mezera in Berný, Ciprová, 2012, s. 19

Příloha C – Dotazník k výzkumnému šetření

1. Věk: ..... let

2. Pohlaví: muž žena

3. Navštívil jsi v 9. ročníku základní školy v rámci výuky nějakou burzu středních škol, nebo veletrh vzdělávání?

- ano
- ne
- nepamatuji se

4. Využil jsi v 9. ročníku základní školy den otevřených dveří na nějaké střední škole?

- ano
- ne
- nepamatuji se

5. Nejvíce informací o průběhu přijímacího řízení na střední školy mi předal především:
(zaškrtni max. 3 odpovědi)

- výchovný poradce
- učitel
- spolužáci, kamarádi
- rodiče, někdo z rodiny
- nikdo
- informace jsem našel internetu
- někdo jiný (napíš kdo) .....

6. Kdo ti nejvíce pomáhal s výběrem střední školy a vzdělávacího oboru? (zaškrtni max. 3 odpovědi)

- výchovný poradce
- třídní učitel
- spolužáci, kamarádi
- rodiče
- sourozenec
- nikdo, vybíral jsem sám
- informace jsem si našel na internetu
- někdo jiný (napiš kdo) .....

7. Uspořádal výchovný poradce pro žáky 9. ročníků a jejich rodiče informační schůzku k volbě povolání?

- ano
- ne
- nepamatuji se

8. Kdo ti nejvíce pomáhal s vyplněním přihlášky na střední školu? (1 odpověď)

- výchovný poradce
- třídní učitel
- spolužáci, kamarádi
- rodiče
- sourozenec
- nikdo
- někdo jiný (napiš kdo) .....

9. Na základě jakých faktorů ses nakonec rozhodl pro střední školu? (můžeš zaškrtnout více možností):

- na základě vlastního rozhodnutí
- řídil jsem se radou výchovného poradce
- poradili mi to rodiče
- na stejnou školu se hlásil kamarád, spolužák
- poradil mi to známý, který zde již studuje
- na základě informací na internetu, tisku
- na základě informací z burzy škol nebo dnů otevřených dveří
- vzdálenost od mého bydliště
- cena (finanční náročnost oboru, školné aj.)
- jiné faktory (uved' jaké): .....

10. Domníváš se, že ses k volbě střední školy a vzdělávacího oboru rozhodl správně?

- ano
- nejsem si moc jistý
- ne, měl jsem si vybrat jiný obor
- ne, měl jsem si vybrat jinou školu

Zdroj: Autor práce, 2017

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Pátková

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Kariérové poradenství a úloha výchovného poradce

Rok: 2018

Počet stran textu bez příloh: 73

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 5

Počet internetových zdrojů: 25

Vedoucí práce: doc. Dr. Milan Beneš